

Prihodnost poklicnega izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji

Poročilo z delavnice, november 2022

Poročilo, pripravljeno v okviru projekta »Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitvev digitalno podprtih učnih mest 2022–2026«

2024

Prihodnost poklicnega izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji: Poročilo z delavnice, november 2022

PRI PRIPRAVI POROČILA SO SODELOVALI:

Sodelavci Centra RS za poklicno izobraževanje:
Simona Knavs, Anja Dolžan in Darko Mali

Zunanji sodelavci
Dr. Klara Skubic Ermenc

Urednica:
Anja Dolžan

Jezikovni pregled:
Gradivo ni jezikovno pregledano

Center RS za poklicno izobraževanje
Ljubljana, 2024

Projekt sofinancirata Republika Slovenija, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Evropska unija – NextGenerationEU. Projekt se izvaja skladno z načrtom v okviru razvojnega področja »Pametna, trajnostna in vključujoča rast«, komponente Krepitev kompetenc, zlasti digitalnih in tistih, ki jih zahtevajo novi poklici in zeleni prehod (C3 K5), ukrepov: reforma C. Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest in investicija G. Krepitev sodelovanja med izobraževalnim sistemom in trgov dela: projekt Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 208643587
ISBN 978-961-7139-53-2 (PDF)

Kazalo vsebine

Uvod	5
Izhodišča delavnice	6
Potek delavnice	6
Štirje scenariji dve možni smeri razvoja	8
Prvi scenarij – Vključujoča odličnost.....	8
Drugi scenarij – Mavrica	9
Tretji scenarij - Razvoj potencialov	9
Četrti scenarij - Preseganje meja	9
Dvodimenzionalni model	10
Pa vendar cela vrsta podobnosti	12
Za zaključek.....	13
Viri	14
Priloge	15
Priloga 1 – Opis scenarija Vključujoča odličnost	15
Priloga 2 – Opis scenarija Mavrica	21
Priloga 3 – Opis scenarija Razvoj potencialov	26
Priloga 4 – Opis scenarija Preseganje meja.....	31
Priloga 5 – Primerjala tabela štirih scenarijev.....	35
Priloga 6 - Prispevek Izzivi PSI v Sloveniji.	40
Priloga 7 – Gradivo za udeležence delavnice	45
Uvodno gradivo za delavnico	45
Program delavnice	47
Gradivo za udeležence	48

Seznam slik

Slika 1: Trije scenariji PIU v Evropi leta 2035.	10
Slika 2: Ocena položaja štirih scenarijev v dvodimenzionalnem modelu Cedefopa..	11
Slika 3: Pregled scenarija Vključujoča odličnost – Brainstorming	19
Slika 4: Pregled scenarija Vključujoča odličnost – Vizija	20
Slika 5: Pregled scenarija Vključujoča odličnost – Zgodba	20
Slika 6: Pregled scenarija Mavrica – Brainstorming.....	24
Slika 7: Pregled scenarija Mavrica – Vizija	25
Slika 8: Pregled scenarija Mavrica – Zgodba.....	25
Slika 9: Pregled scenarija Razvoj potencialov – Brainstorming	30
Slika 10 Pregled scenarija Razvoj potencialov – Zgodba	30
Slika 11: Pregled scenarija Preseganje meja – 1	33
Slika 12: Pregled scenarija Preseganje meja – 2	33
Slika 13: Pregled scenarija Preseganje meja – Zgodba	34

O projektu

Projekt »Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja vključno z vajeništvom, prenova višješolskih študijskih programov ter vzpostavitev digitalno podprtih učnih mest 2022–2026« je financiran v okviru Načrta za okrevanje in odpornost (NOO), ki je nacionalni program reform in naložb, s katerimi se blažijo gospodarske in socialne posledice pandemije covid-19 v Sloveniji. Namen načrtovanih ukrepov NOO je do leta 2026 podpreti dolgoročno trajnostno rast ter obravnavati izzive zelenega in digitalnega prehoda.

Temeljni cilj projekta je modernizirati poklicno in strokovno izobraževanje na način, ki bo omogočal krepitev kompetenc za digitalni in zeleni prehod, večjo prilagodljivost, odpornost in odzivnost PSI na potrebe trga dela, okolja in posledično izboljšanje njegove relevantnosti za gospodarsko okrevanje, zvišanje produktivnosti ter uravnotežen družbeni, okoljski in gospodarski razvoj.

V okviru projekta se izvajajo naslednje aktivnosti:

- **aktivnost 1: Kompetence in kvalifikacije za digitalni in zeleni prehod,**
- aktivnost 2: Kakovost načrtovanja in izvedbe programov srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja na ravni izvajalcev,
- aktivnost 3: Nadaljnji razvoj vajeništva ter povezava šol s podjetji,
- aktivnost 4: Digitalno podprta učna mesta na področju zdravstva in socialnega varstva ter predšolske vzgoje,
- aktivnost 5: Prenova višješolskih študijskih programov (za zeleni in digitalni prehod) in
- aktivnost 6: Izvedba dogodkov za povečanje atraktivnosti ter kakovosti PSI.

Delavnica *Prihodnost poklicnega izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji*, se je odvijala 17. novembra 2022 v okviru projektne aktivnosti 1: »Kompetence in kvalifikacije za digitalni in zeleni prehod«, katere temeljna cilja sta :

1. Opredeliti razvoj PSI v Sloveniji v smeri večje povezanosti s trgom dela, potreb krožnega gospodarstva ter digitalnega in zelenega prehoda.
2. Prenoviti izobraževalne programe srednjega PSI na način, da bodo podpirali digitalni in zeleni prehod.

Izhodišča delavnice

Delavnico Prihodnost poklicnega izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji je Center RS za poklicno izobraževanje izvedel v sodelovanju z Evropskim centrom za razvoj poklicnega izobraževanja in usposabljanja (Cedefop) kot eno od aktivnosti projekta Modernizacija srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja 2022 – 2026.

V skladu z namenom projekta, ki je med drugim modernizirati poklicno in strokovno izobraževanje (PSI) za uravnotežen družbeni, okoljski in gospodarski razvoj, smo z delavnico želeli odpreti prostor širši strokovni razpravi o prihodnosti PSI v Sloveniji.

Cedefop je v zadnjih letih opravil široko analizo trendov razvoja poklicnega izobraževanja in usposabljanja v evropskih državah v letih 1995-2015. Na podlagi obsežnega gradiva, ki je nastajal od leta 2015, je bil razvit niz možnih prihodnjih scenarijev, ki pojasnjujejo alternativne in možne spremembe sistemov ter priložnosti in izzive, ki jih prinašajo.

Zato smo k zasnovi in izvedbi delavnice povabili sodelujoče pri projektu, ga. Anastasio Pouliou, strokovno sodelavko Cedefopa in dr. Jörga Markowitscha, sicer soustanovitelja organizacije 3s iz Avstrije in raziskovalca na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja.

Potek delavnice

Na delavnico smo povabili predstavnike šol, delodajalcev, sindikatov ter raziskovalce na področju PSI v Sloveniji. Kot uvod v razpravo je ga. Pouliou predstavila glavne značilnosti in izzive poklicnega izobraževanja in usposabljanja v Evropi, dr. Klara Ermenc Skubic (UN LJ, FF) in Darko Mali (CPI) pa sta povzela ključne izzive PSI v Sloveniji¹. Dr. Markowitsch je uvodni del zaključil s predstavitvijo treh tipičnih scenarijev razvoja poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki ponazarjajo možne poti razvoja tudi v slovenskem okolju.

Delavnico smo nadaljevali z delom v štirih moderiranih skupinah. V prvem delu

¹ V prilogi 6 je predstavljen celoten prispevek z naslovom Izzivi PSI v Sloveniji.

smo udeležence skupin povabili k oblikovanju vizije PSI v Sloveniji v letu 2035 oz. 2040, v drugem delu pa k razmišljanju o poteh, ki bi do uresničitve opredeljene vizije pripeljali.

Delo v skupinah je potekalo v dveh fazah. V prvi fazi so posamezni člani skupine individualno zapisovali svoje ideje v obliki ključnih idej. Avtor je nato idejo na kratko ustno predstavil. Zapisane ideje smo zbirali na tabli posamezne skupine. V tej fazi zbiranja idej, člani skupine niso razpravljali, saj je bil namen zbrati čim več idej. Zbrane ideje smo nato ob razpravi znotraj skupine strukturirali glede na vsebino in vidike PSI. Moderatorji so ob zaključku dneva ustno na kratko povzeli vsebino, ki jo je posamezna skupina izoblikovala.

Razpredelnica 1: Sodelujoči v razpravi v štirih delovnih skupinah

Delovna skupina	1	2	3	4
Moderatorji	Jörg Markowitsch (3s), Anja Dolžan (CPI)	Gabi Ogulin Počrvina (CPI)	Simona Knavs (CPI)	Barbara Velkov (CPI)
Člani delovne skupine	Klara Skubic Ermenc (UN LJ, FF), Simon Ogrizek (OZS), Anastasia Pouliou (Cedefop), Darko Mali, Metka Šlander (CPI) <i>Razprava je potekala v angleškem jeziku.</i>	Barbara Kresal (MVI), Boris Dular (Strokovni svet PSI), Matej Forjan (ŠC NM), Slava Pevec Grm, Boris Klančnik, Majda Stopar, Helena Žnidarič (CPI)	Egon Pipan (ŠC Nova Gorica), Uroš Ocepek (STŠ Trbovlje), Jelka Čop, Barbara Krapež Kunčič in Matej Urbančič (CPI),	Danijela Makovec Radovan (UN LJ, FF), Mitja Korunovski (OZS), Nives Počkar (ŠC LJ), Tina Klarič, Metod Češarek, Velesa Mrak (CPI)

Povzetki dela posamezne skupine so bili strukturirani v obliki ključnih poudarkov za posamezen element scenarija po predlogi Cedefopove raziskave. Opis scenarija vsebuje sledeče elemente: razumevanje PSI, vloga PSI, ciljne skupine, učenje in poučevanje, učne poti, izvajalci, upravljanje in financiranje, vloga EU ter možne nevarnosti.

Po izvedeni delavnici so moderatorji izoblikovali zapis štirih scenarijev, ki so jih posredovali v pregled ostalim članom skupine. Delovna skupina CPI so 14. februarja 2023 izpeljali razpravo z namenom oblikovanja primerjalne tabele štirih scenarijev.

Evalvacija izvedbe delavnice je pokazala, da je bila uporabljena metoda pa tudi delavnica v celoti zelo uspešna. Metodo bi bilo mogoče dopolniti z nadaljevanjem, v

katerem bi posamezna skupina opravila razpravo o zapisanem scenariju in njegovih elementih ter opredelila naravo scenarija z vidika treh perspektiv (epistemološko-pedagoška, sistemska in socialno-ekonomska).

Štirje scenariji dve možni smeri razvoja

Medtem, ko je Cedefopova raziskava opredelila tri najpogostejše scenarije razvoja poklicnega izobraževanja in usposabljanja v Evropi, pa smo na delavnici v Sloveniji predvsem razpravljali o dveh smereh razvoja, ki sta se izoblikovali v sicer štirih nekoliko različno opisanih scenarijih.

Kljub predlagani strukturi opisa posameznega scenarija so nastali scenariji raznoliko opisani. Posamezne skupine so v omejenem času uspele opraviti o posameznih vidikih bolj ali manj konkretno razpravo. V nekaterih primerih o posameznih elementih scenarija niso uspeli podrobneje spregovoriti, drugje so se posvetili vidikom, ki so jih opredelili kot dodaten element scenarija.

Za vse štiri scenarije pa velja, da gre za zelo kratke zapise, s katerimi se skuša bolj skicirati kot pa zares opisati sicer zelo kompleksne elemente PSI. Scenariji torej ne zmorejo podati popolne informacije o nekem bodočem PSI. Njihov namen je namreč spodbujati premisleke in razpravo kot pripravo na odločitve za bodoče spremembe.

Na tem mestu skušamo na kratko orisati štiri nastale scenarije. Celotni opisi scenarijev so na voljo v Prilogah 1–4.

Prvi scenarij – Vključujoča odličnost

PSI je od splošnega ločen sistem. Izvajajo ga specializirani poklicni centri upravljani in sofinancirani s strani države in socialnih partnerjev. Karierni centri in centri talentov skrbijo za vseživljenjsko karierno orientacijo. Poudarek je na učenju z delom pri delodajalcih, pridobivanje splošnih in prečnih kompetenc skozi sodelovalno, projektno in problemsko učenje pa je skrb šole. Dostopnost do klasičnih učnih poti je široko odprta vsem skupinam prebivalstva, PSI ima močno socialno integrativno vlogo.

Drugi scenarij – Mavrica

PSI je del vseobsegajočega vseživljenjskega sistema izobraževanja. Izvaja ga širok nabor raznolikih izvajalcev z deljenim upravljanjem in financiranjem države, gospodarstva in EU, kar podpira sistem kakovosti. Poudarek je na modularnem in izbirnem pristopu do vsebin splošnih in poklicnih vsebin s poudarkom na poklicni pedagogiki, kar omogoča individualizacijo izobraževalnih poti in veliko prehodnost vsem skupinam prebivalstva.

Tretji scenarij - Razvoj potencialov

PSI in splošno izobraževanje nista ločena. Vse ciljne skupine prebivalcev podpira mentorski sistem, ki jih vodi skozi karierne odločitve za vključevanje v modularne izobraževalne programe, programe usposabljanja in postopke priznavanja kvalifikacij. Javne in zasebne akreditirane neprofitne šole sestavljajo regijsko mrežo, ki jo dopolnjujejo institucije za izvajanje eksterne vrednotenja. Delovanje sistema je javno financirano, njegov razvoj pa javno-zasebno partnerstvo. Delež učenja z delom je maksimiran, prevladuje sodelovalno, projektno in problemsko učenje.

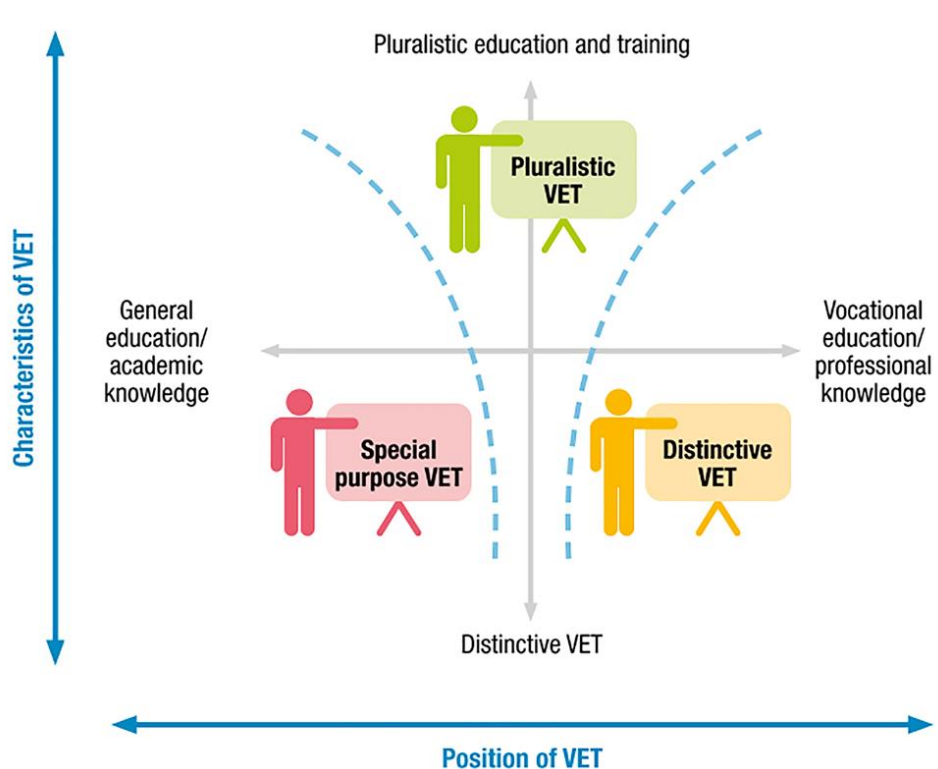
Četrty scenarij - Preseganje meja

PSI je od splošnega ločen in večinski sistem, prednostno namenjen mladim in mlajšim odraslim, a odprt za vse skupine prebivalstva, ki se v PSI lahko vključujejo tudi na visokošolski ravni. Gre za klasično delitev izvajanja med šolami in delodajalci, ponudbo dopolnjujejo sektorski medpodjetniški izobraževalni centri, ki jih ustanavljajo delodajalci. Izobraževalni programi zajemajo široko opredeljene poklice, močan je poudarek na prečnih kompetencah. Poudarek je na medpredmetnem pristopu, individualizaciji, poklicni pedagogiki, priznavanju, preko učni mest pa tudi hitremu sledenju tehnološkemu razvoju.

Dvodimenzionalni model

Na spodnji sliki so prikazani različni vidiki možnih sistemov PSI glede na to, v kolikšni meri PSI vključuje splošno izobraževalne vsebine oziroma se osredotoča na poklicna znanja (horizontalala). Po drugi strani pa, v kolikšni meri se PSI razvija kot ločen izobraževalni podsistem na eni strani oziroma se razvija v sistem pridobivanja znanj v kontekstu vseživljenjskega učenja na drugi strani (vertikala).

Slika 1: Trije scenariji PIU v Evropi leta 2035.

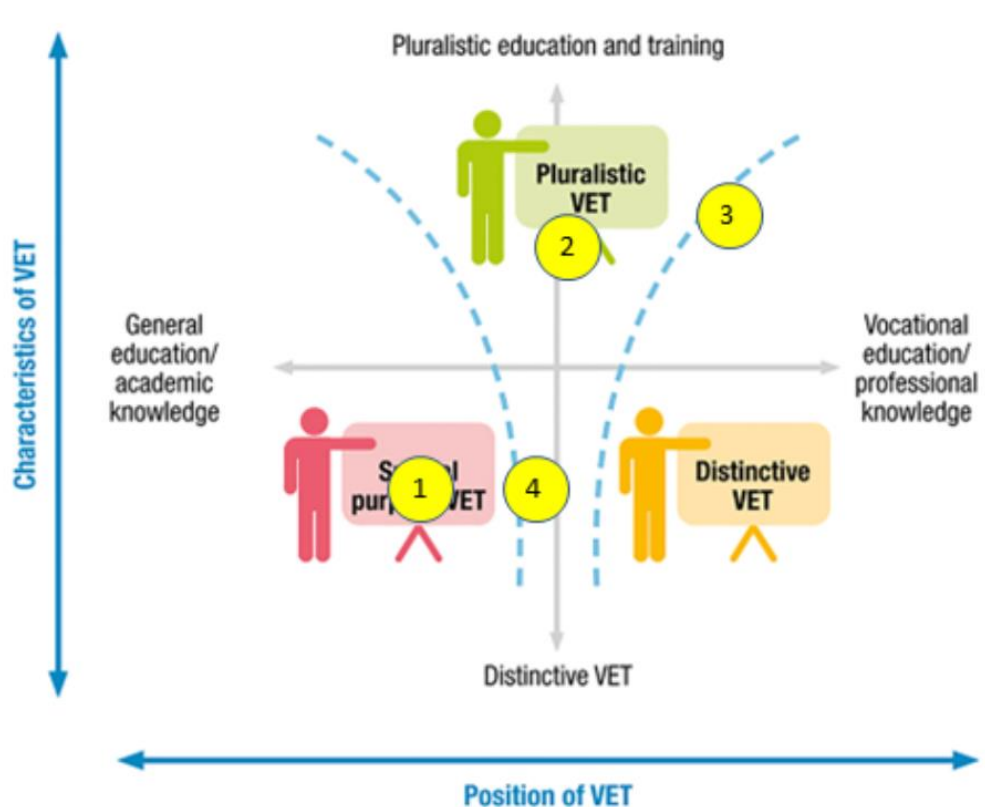
CEDEFOP (2020). *Vocational education and training in Europe, 1995-2035: scenarios for European vocational education and training in the 21st century*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Cedefop reference series; No 114. (str. 200)

Glede na ta model razlikovanja med različnimi sistemi, so v Cedefopovi raziskavi identificirali tri najpogostejše scenarije razvoja. *Pluralni PSI* predstavlja poti učenja v kontekstu vseživljenjskega učenja, kjer ločevanje med splošnim in poklicnim izobraževanjem izgublja pomen. *Izrazit PSI* je sistem, ki je zelo jasno ločen od splošnega izobraževanja in se osredotoča na pridobivanje poklicnih znanj. *Namenski PSI* je oblika poklicnega izobraževanja, ki se osredotoča na usposabljanje za

specifične delovne naloge glede na aktualne potrebe, kar razvija znotraj širšega izobraževalnega sistema.

V delovni skupini CPI skušali štiri scenarije umestiti v dvodimenzionalni model, kar je na Sliki 2 ponazorjeno z rumenimi krogi, s pripadajočo številko scenarija. Iz tega izhaja, da je razprava na delavnici zahajala predvsem v dve smeri.

Slika 2: Ocena položaja štirih scenarijev v dvodimenzionalnem modelu Cedefopa.

Prerejeno po CEDEFOP (2020). *Vocational education and training in Europe, 1995-2035: scenarios for European vocational education and training in the 21st century*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Cedefop reference series; No 114. (str. 200)

Prva smer, ki jo predstavljata prvi in četrti scenarij, predstavlja PSI kot izobraževalni sistem, ki je ločen od splošnoizobraževalnega dela izobraževanja. Oba sicer visoko na lestvico postavljata splošnoizobraževalne vsebine pa tudi prečne kompetence (prvi scenarij bolj kot četrti), zato ju ne moremo uvrstiti v četrti kvadrant, ki predstavlja PSI z maksimalno osredotočenostjo na poklicne vsebine.

Druga smer razmišljanja, ki jo predstavljata drugi in tretji scenarij, pa PSI ne vidita kot ločen oziroma podsistem, temveč razvijata idejo o enotnem sistemu, v katerem je individualizacija razvita tudi na ravni učnih poti. Zdi se, da drugi scenarij večjo

pozornost namenja splošno izobraževalnim vsebinam, med tem ko tretji scenarij s poudarkom na podpori kariernemu razvoju posameznika bolj poudarja pridobivanje poklicnih kvalifikacij.

Pa vendar cela vrsta podobnosti

Pregled podrobnejših opisov štirih scenarijev in primerjalne tabele (Priloga 5) razkriva, da so si bili razpravljavci v vseh štirih skupinah v marsičem enotni. V nadaljevanju izpostavimo nekaj ključnih podobnosti.

Vseživljenjsko učenje je v vseh štirih scenarijih prepoznan kot pomemben vidik bodočega razvoja PSI.

Vsi štiri scenariji izpostavljajo pomen dostopnosti PSI vsem ciljnim skupinam prebivalstva, pri čemer le četrti scenarij nekoliko odstopa s posebno pozornostjo na mladih in mlajših odraslih z vidika pomembnosti zgodnjega doseganja poklicne usposobljenosti.

Učenje z delom ima zelo pomembno mesto v vseh štirih scenarijih, čeprav morebiti pri drugem scenariju ni tako izrazito izpostavljeno.

Pomembnost vseživljenjske karierne orientacije je izpostavljena v vseh štirih scenarijih, pri čemer jo prvi in tretji scenarij postavita na izhodišče in v center podpore mladim.

Okrepljena vloga socialnih partnerjev je naslednja stična točka vseh štirih scenarijev, ki jo definira predvsem večje vključevanje v upravljanje tudi na ravni šolskih institucij (dva scenarija) na eni strani, na drugi strani pa soodgovornost za sofinanciranje PSI (štirje scenariji).

Trije scenariji izpostavljajo individualne pristope na ravni učnih poti, poučevanja, na ravni izbirnosti in poudarjajo pomen sodelovalnega, problemskega, situacijskega, projektnega učenja. Dva scenarija izpostavita krepitev poklicne pedagogike.

Vsi štiri scenariji so zelo naklonjeni priznavanju predhodno pridobljenega znanja s tem, da tretji scenarij ugotavljanje predznanja postavi v središče karierne orientacije.

Vsi štiri scenariji dvigujejo kakovost strokovnega dela v sistemu s tem, da tretji scenarij predvidi strokovno usposobljenost tudi v deležniškem sistemu odločanja.

Za zaključek

S tem kratkim poročilom o izvedeni delavnici smo želeli predstaviti nastala gradiva, torej zapise o na delavnici potekajočih razpravah v obliki štirih scenarijev. Nadalje smo želeli opozoriti na obsežno gradivo Cedefopa, ki je akterjem modernizacije PSI v Sloveniji lahko koristno gradivo v nadaljnjih razpravah. Obenem je bil naš namen predstaviti uporabljeno metodo, kot eno od možnih metod izvajanja tovrstnih razprav.

Štirje scenariji vsebujejo obilico idej o potencialnih smereh razvoja PSI, pa tudi nekatere konkretnije ideje o možnih rešitvah na posameznih področjih. S tem gradivom želimo predvsem spodbuditi nadaljnjo razpravo.

Z vidika uporabljene metode menimo, da jo je smiselno uporabiti tudi v nadaljevanju projekta. Delavnico se lahko ponovi na način zbiranja idej in oblikovanja novih scenarijev, z namenom omogočiti sodelovanje pri razmišljanju o prihodnosti PSI širšemu krogu strokovne javnosti ter s tem povečati zajem idej in njihovo raznolikost. Delavnico se lahko dopolni z razpravo o treh najpogostejših evropskih scenarijih iz Cedefopovega gradiva, pri čemer se skuša razmišljati o možnem razvoju PSI v kontekstu omenjenih scenarijev. Dodatna možnost nadaljnje uporabe metode je, da se opravi razpravo o obstoječih scenarijih z vidike treh perspektiv in/ali z vidika dvodimenzionalnega modela. Preizkusiti pa bi veljalo metodo tudi v razpravah na ožjih področjih PSI.

Viri

Future of VET | CEDEFOP (b.d.) <https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/future-vet>

Future trends in the content and provision of VET | CEDEFOP (b.d.)
<https://www.cedefop.europa.eu/en/themes/future-trends-vet>

CEDEFOP (2020). Vocational education and training in Europe, 1995-2035: scenarios for European vocational education and training in the 21st century. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Cedefop reference series; No 114. Dostopno na: <http://data.europa.eu/doi/10.2801/794471>

CEDEFOP (2018). Briefing note - What future for vocational education and training in Europe? Dostopno na: https://www.cedefop.europa.eu/files/9133_en.pdf

CEDEFOP (2022). Briefing note - Looking back to look ahead: what is the future for VET in Europe? Dostopno na:
<https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/9178>

Priloge

Priloga 1 – Opis scenarija Vključujoča odličnost

Delovna skupina: 1

Moderatorja: Jörg Markowitsch, Anja Dolžan

Člani delovne skupine: Klara Skubic Ermenc (UN LJ, FF), Simon Ogrizek (OZS), Anastasia Pouliou (Cedefop), Darko Mali, Metka Šlander (CPI)

Ime scenarija	Vključujoča odličnost
Povzetek	<p>“Vključujoča odličnost” združuje odličnost in profesionalizem v poklicnem izobraževanju z vključenostjo. Leta 2040 je poklicno izobraževanje in usposabljanje postalo najpomembnejša izbira med srednjimi šolami in je v slovenski družbi zelo cenjeno. Neodvisni centri talentov in karierni centri so bili ustanovljeni po vsej državi za prepoznavanje talentov in zagotavljanje ustreznih poklicnih usmeritev. Postali so temelj za uravnotežene povpraševanja in ponudbe na trgu dela prek izobraževanja. Poklicno izobraževanje in usposabljanje je zelo raznoliko in služi učečim se vseh starosti v večjih regionalnih centrih poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Posebnost slovenskega poklicnega izobraževanja in usposabljanja je močan element učenja z delom (WBL) v vseh oblikah poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki zagotavlja nemotene prehode na trg dela in uravnoteženo financiranje iz širokega nabora virov (javnih, EU in gospodarstva).</p> <p>Ključnega pomena za ta razvoj je bil nov socialni dialog, ki se je razvil na osnovi izjemnega pomanjkanja spretnosti in znanja (zaradi upadanja kohorte mladih ter zmanjševanja potenciala delovne sile) ter je bil sprožen s študijo stroškov in koristi. Ta dialog je na koncu privedel do spremembe mehanizma financiranja izobraževanja do konca leta 2020. Študija je poudarila potrebo po preglednem financiranju izobraževanja, kar je privedlo do novega dogovora o sofinanciranju s sredstvi javnih virov, sredstvi EU in sredstvi industrije. Sledila so obsežna prizadevanja slovenske vlade, industrije in sindikatov za uresničitev "high-road" modela dela, kjer so vlaganja v poklicno in strokovno izobraževanje ter inovacije vodile k bolj usposobljenim, prožnejšim in neodvisnim delavcem, ki so zahtevali višje plače in uživali večjo varnost zaposlitve, hkrati so proizvajali izdelke in storitve višje kakovosti. Posebnost slovenskega modela »vključujoče odličnosti« je v tem, da talenti niso zapravljeni in so ljudje s posebnimi potrebami ali z oviranostmi uspešno vključeni v proizvodne in inovacijske procese z ustvarjanjem in oblikovanjem ustreznih delovnih mest v dobičkonosnih podjetjih.</p> <p>Tako se poklicno izobraževanje in usposabljanje leta 2040 aktivno odziva na potrebe trga dela, gospodarstva in družbe. Zbornice, posamezna podjetja in sindikati se z ustreznimi človeškimi in finančnimi viri aktivno ukvarjajo s poklicnim usposabljanjem: sooblikujejo programe in soustvarjajo pogoje za njihovo kakovostno izvedbo.</p>
A) Razumevanje poklicnega izobraževanja in usposabljanja	<p>Poklicno izobraževanje in usposabljanje se razume kot zelo raznolika oblika izobraževanja in usposabljanja z močnim elementom učenja z delom, ki je zagotovljeno na vseh ravneh in služi dijakom in učečim se vseh starosti in z različnimi ozadji, ki uresničujejo idejo vseživljenjskega učenja. Zaščitni znak slovenskega pristopa je uspešno usklajevanje odličnosti, strokovnosti in vključenosti.</p>
B) Vloga poklicnega	<p>Načelo vključujočega izobraževanja je postalo integrativni element širšega koncepta zagotavljanja kakovosti, zato ima poklicno izobraževanje in</p>

Modernizacija poklicnega izobraževanja
Prihodnost PIU v Sloveniji: Poročilo z delavnice, november 2022

izobraževanja in usposabljanja	usposabljanje pomembno socialno-integrativno vlogo. Poklicno izobraževanje in usposabljanje se je dodatno profesionaliziralo tudi v smislu kakovosti kvalifikacij in učiteljev, njihovega izobraževanja ter sodelovanja z okoljem in gospodarstvom. Pomanjkanje delavcev je omogočilo sindikatom, da se borijo za višje plače, kar je vodilo do boljših storitev/pogojev. Slednje je povzročilo večjo strokovnost in večji ugled poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Prenos znanja med sfero izobraževanja in dela je pomembna dimenzija izobraževanja. V praksi se izraža z izmenjavo osebja med gospodarstvom/podjetji in šolami (izvajalci programov poklicnega izobraževanja in usposabljanja). Dijaki se sami odločijo, ali se bodo učili v šoli ali v podjetju. Odprte kvalifikacije vodijo socialni partnerji. Izpostavljena je povezava med različnimi zbornicami in podjetniki, kar prispeva k prispevku PIU ter času primernim zelenim in pravičnim produktom. Vse to prispeva k pridobitvi kakovostne blagovne znamke.
C) Ciljne skupine	Poklicno izobraževanje in usposabljanje nagovarja različne ciljne skupine na vseh ravneh in služi učečim se v vseh starostnih skupinah in iz ranljivih skupin. Poklicno izobraževanje in usposabljanje predstavlja največji delež dijakov v primerjavi s splošnim izobraževanjem.
D) Načini učenja in pedagogika Poti/oblike	Večina poklicnega izobraževanja in usposabljanja poteka v velikih šolskih centrih, ki so vsebinsko specializirani in izvajajo izobraževalne programe na stopnjah SOK 3 - 6 ter različne oblike in vrste neformalnega izobraževanja in usposabljanja. Združujejo tehniške/strokovne gimnazije, kjer se šolanje zaključuje s splošno maturo in je možen vpis v visokošolske in poklicne/strokovne šole, kjer dijaki opravljajo zaključni izpit ali poklicno maturo (razmišlja se o možnostih združevanja poklicnih in strokovnih programov). Podjetja z odprtostjo za izobraževanje mladih in sodelovanjem pri izobraževanju prispevajo k poklicnemu napredovanju učečih se. Leta 2040 je bila vzpostavljena platforma, ki ustreza povpraševanju in ponudbi pripravništev in vajeništva med dijaki in podjetji. Uspešen pilotni projekt nadaljnega povečevanja avtonomije izvajalcev na področju izobraževanja vodi k tesnejši povezanosti socialnih partnerjev z izobraževalnimi institucijami. Raziskujejo se možnosti vključevanja socialnih partnerjev tudi na institucionalni (ne samo nacionalni) ravni, kot je vključevanje socialnih partnerjev v svete šol.
E) Načini učenja Učni pristopi	<p>Ključni fokus in izhodišče je individualni karierni razvoj mladih na podlagi njihovih talentov. Centri talentov in karierni centri so namenjeni širši populaciji in predstavljajo javni interes. Podpora in sredstva prihajajo iz različnih virov (javnih in zasebnih). Poleg tega združujejo različne svetovalce, ki pokrivajo vse vidike izobraževanja (splošno, PIU, odrasli). Sodelovanje med različnimi deležniki, predvsem trgov del (podjetniki) in zbornicami, je učinkovito. Strateške usmeritve izobraževalnih poti se izvajajo v sodelovanju s socialnimi partnerji. V praksi se to odraža tako, da se mladim, ki končujejo obvezno izobraževanje, ponudi priložnost, da spoznajo in preizkusijo svoje poklice na podlagi izkušenj in preizkusa lastne nadarjenosti. Različna tekmovanja in nagrade prispevajo k ugledu poklicnega izobraževanja talentov na vseh stopnjah. Slovenski dijaki se redno uvrščajo med najboljše na evropskih in svetovnih tekmovanjih mladih s posebnimi potrebami World Skills Plus (tekmovanje, ki je podobno specialni olimpijadi za področje PIU).</p> <p>V šolah je poudarek na pridobivanju splošnih znanj in transverzalnih kompetenc, pridobivanje strokovnih (spretnostnih) znanj pa se v večji meri pridobiva v obliki učenja z delom.</p>
F) Upravljanje, financiranje	<p>Poklicno izobraževanje in usposabljanje je sodobno in se prilagaja trgu dela ter trenutnim potrebam po delovni sili in spretnostih. Vsebina izobraževalnih programov se razvijajo v sodelovanju s socialnimi partnerji.</p> <p>Izobraževalni sistem podpira gospodarstvo pri krepitvi razvoja zelenih in pravičnih produktov, razvoju znaka kakovosti za pravično izobraževanje (ne samo pravično trgovino, ampak tudi »pravično poklicno izobraževanje«) — pravičnih v smislu trajnostnega razvoja in vključenosti.</p>

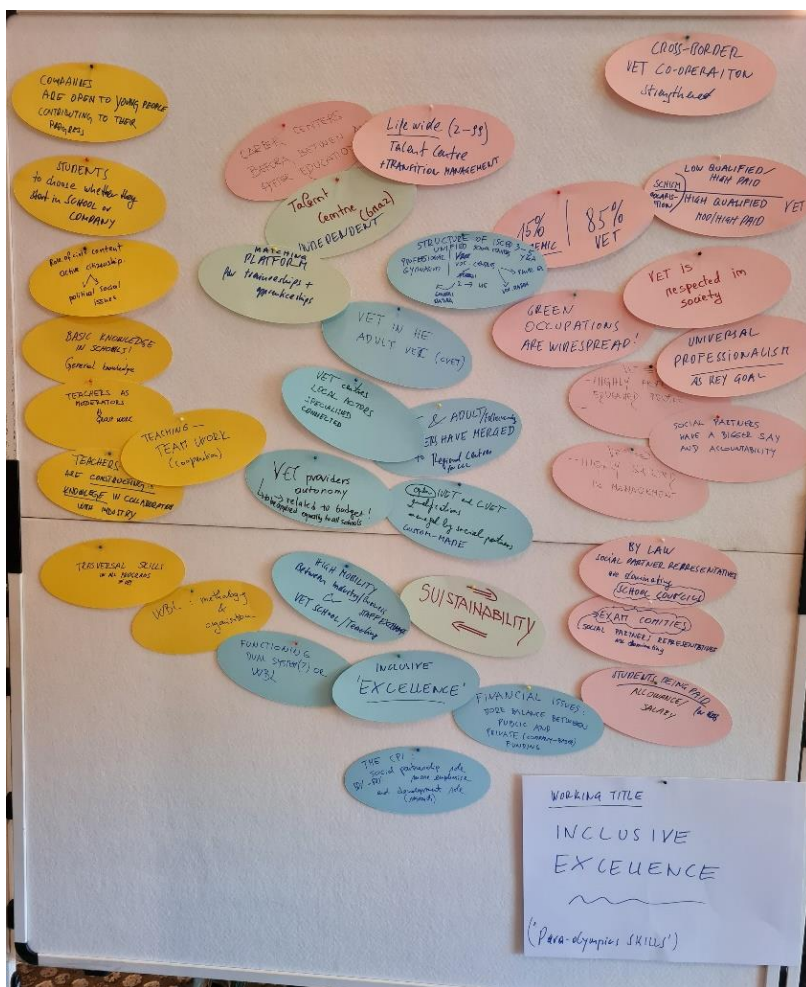
	Financiranje na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja je transparentno; temelji na sofinanciranju iz javnih sredstev, sredstev EU in gospodarstva.
G) Vloga EU	Denar EU je pomagal zgraditi centre vseživljenjskega učenja. Poleg tega se proračun Zavoda za zaposlovanje preusmerja v proaktivne ukrepe. Slovenija je vsa namenska sredstva vložila v Centre talentov in karierne centre. EU še naprej igra ključno vlogo pri podpiranju izmenjav dijakov poklicnega izobraževanja in usposabljanja prek Erasmus in podobnih programov. Glede na osredotočenost tako na odlično kot na vključevanje je Slovenija postala predhodnica v programu ALMA, ki naslavlja tudi NEET. Pomanjkanje človeških virov v Sloveniji in večja učinkovitost izobraževalnega področja v sosednjih državah vodita k povečanju mednarodnega sodelovanja. V sodelovanju s sosednjimi državami delujejo različni centri za poklicno izobraževanje in usposabljanje, ki pokrivajo potrebe posameznih regij, sofinancira pa jih tudi EU.
H) Možna nevarnost	Razvoj posameznih sektorjev gospodarstva se odvija z različno hitrostjo, kar predstavlja stalni izziv za izobraževalne sisteme in regulacijo trga dela. Model dela "high-road" ni enako uspešen v vseh sektorjih in predstavlja stalni izziv za izobraževalne sisteme ter regulacijo trga dela. Čeprav je bil uspešno uveden v proizvodnji, kmetijstvu, turizmu in številnih javnih sektorjih (npr. zdravstvo), se je izkazalo, da ga je v nekaterih sektorjih (npr. trgovina) težje uveljaviti, kar še dodatno povečuje tveganje za segmentacijo trga dela. Premajhna politična volja za usposabljanje kakovostnih strokovnih delavcev.

Opis scenarija z vidika 3 perspektiv

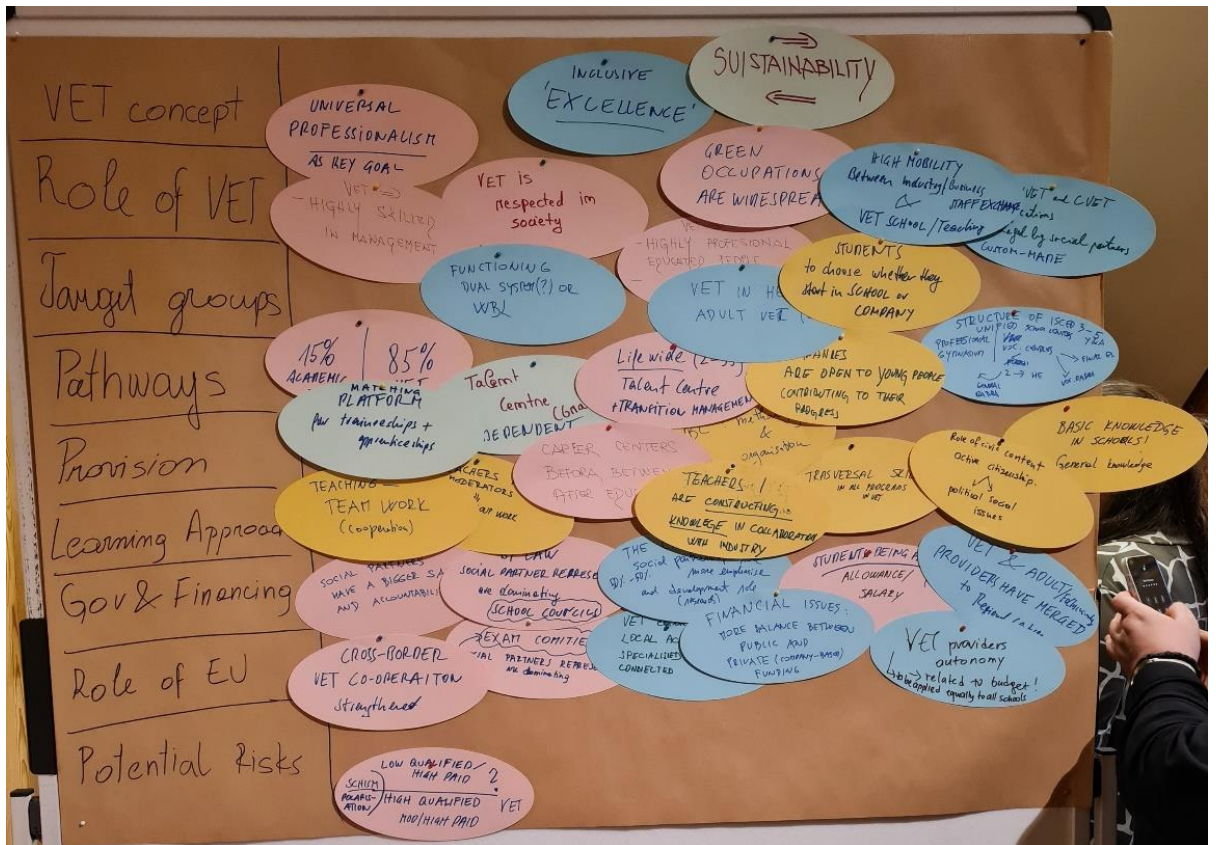
Pogled iz epistemološkega /pedagoško poklicnega izobraževanja in usposabljanja	<p>V poklicno izobraževanje in usposabljanje je vključeno raznoliko prebivalstvo, zato ima poklicno izobraževanje in usposabljanje pomembno družbeno-integrativno vlogo. Uresničuje jo s krepitvijo vključujočega načela, ki postaja element širšega koncepta zagotavljanja kakovosti. Poklicno izobraževanje in usposabljanje se dodatno profesionalizira v smislu kakovosti kvalifikacij in učiteljev, njihove izobrazbe ter sodelovanja z okoljem in gospodarstvom. Prenos znanja med sfero izobraževanja in dela je pomembna dimenzija izobraževanja. V praksi se izraža z izmenjavo osebja med gospodarstvom/podjetji in šolami (izvajalci programov poklicnega izobraževanja in usposabljanja). Dijaki se sami odločijo, ali se bodo učili v šoli ali v podjetju. Odprte kvalifikacije vodijo socialni partnerji. Osredotočeni smo na karierni razvoj mladih na podlagi njihovih talentov. V ozadju je ideja, da mladi svoje talente spoznajo že med osnovnošolskim in kasnejšim izobraževanjem oziroma po diplomi. Centri za talente niso starostno omejeni, ampak so namenjeni širši populaciji. Predstavljajo javni interes, zato so podprti in financirani na različnih ravneh. Združujejo različne svetovalce, ki pokrivajo vse vidike izobraževanja (splošno, PIU, odrasli).</p> <p>Vključevanje raznolikega prebivalstva v poklicno izobraževanje in usposabljanje ima pomembno vlogo pri družbeni integraciji. V ta namen se krepita vključujoče načelo in širši koncept zagotavljanja kakovosti. Poklicno izobraževanje in usposabljanje se tudi profesionalizira v smislu kakovosti kvalifikacij, izobrazbe učiteljev ter sodelovanja z okoljem in gospodarstvom. Prenos znanja med izobraževanjem in delom se izvaja z izmenjavo osebja med izvajalci programov poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter gospodarstvom/podjetji. Dijaki imajo možnost izbirati med učenjem v šoli ali v podjetju, odprte kvalifikacije pa vodijo socialni partnerji.</p> <p>Poudarek je tudi na kariernem razvoju mladih na podlagi njihovih talentov. Ideja je, da se mladi že med osnovnošolskim in kasnejšim izobraževanjem</p>
--	--

Modernizacija poklicnega izobraževanja
 Prihodnost PIU v Sloveniji: Poročilo z delavnice, november 2022

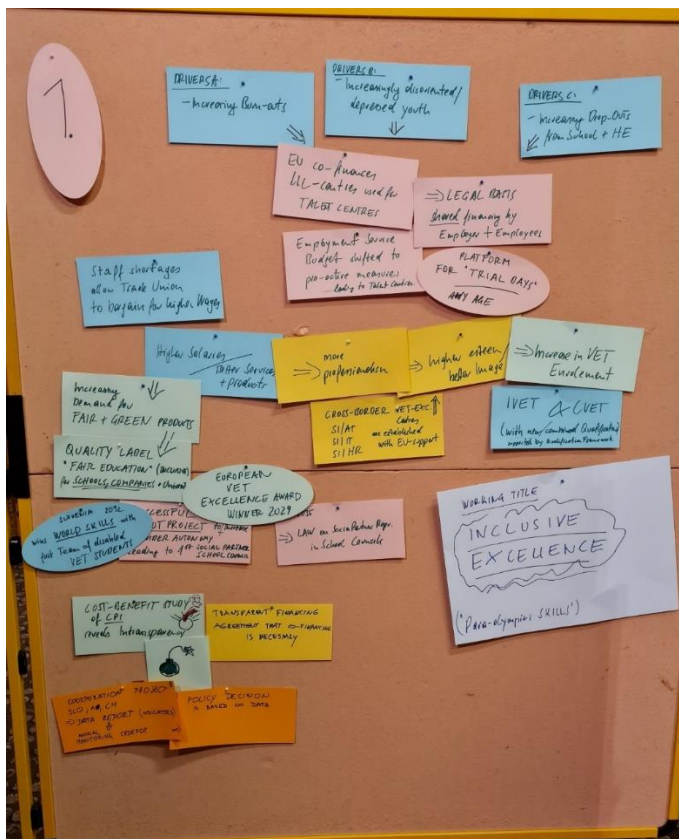
	<p>oziroma po diplomi seznanjeni s svojimi talenti. Centri za talente so namenjeni širši populaciji in niso starostno omejeni. Ti centri imajo javni interes in so podprti in financirani na različnih ravneh. Vključujejo različne svetovalce, ki pokrivajo vse vidike izobraževanja (splošno, PIU, odrasli).</p>
<p>Pogled iz perspektive izobraževalni sistemi PIU</p>	<p>Poklicno izobraževanje in usposabljanje predstavlja največji delež dijakov v primerjavi s splošnim izobraževanjem. Izobraževanje se izvaja v velikih šolskih centrih, ki so specializirani za specifične vsebine in ponujajo izobraževalne programe na stopnjah SOK 3-5, ter različne oblike in vrste neformalnega izobraževanja. Ti centri združujejo tehnične/strokovne gimnazije, kjer se šolanje zaključuje s splošno maturo in se omogoča tudi vpis v visokošolsko izobraževanje, ter poklicne/strokovne šole, kjer lahko dijaki opravljajo zaključni izpit ali poklicno diplomu (potrebno je razmisliti tudi o možnostih združevanja poklicnih in strokovnih programov). Podjetja, ki so odprta za izobraževanje mladih in sodelujejo pri njihovem izobraževanju, prispevajo k poklicnemu napredovanju dijakov. Med različnimi deležniki, predvsem med trgom dela (podjetniki) in zbornicami, poteka učinkovito sodelovanje. Strateške usmeritve izobraževalnih poti se oblikujejo v sodelovanju s socialnimi partnerji.</p>
<p>Pogled na poklicno izobraževanje in usposabljanje s socialno-ekonomske perspektive ali perspektive trga dela</p>	<p>Poklicno izobraževanje in usposabljanje se osredotoča na vseživljenjsko učenje. Uspešna prilagoditev izobraževalnih programov potrebam trga dela zahteva vključevanje različnih deležnikov. Socialni partnerji igrajo ključno vlogo pri oblikovanju izobraževalnih programov, na primer preko sestankov šolskih svetov. Ciljno skupino sestavljajo ljudje različnih starosti, ki pridobivajo različne vrste kvalifikacij. Financiranje poklicnega izobraževanja in usposabljanja je zagotovljeno iz različnih in uravnoteženih virov, kot so javna sredstva, EU sredstva, industrijski in gospodarski viri. Izobraževanje se aktivno prilagaja potrebam trga dela in razvojnim novostim. Zbornice in podjetja se aktivno vključujejo v poklicno izobraževanje z ustreznimi kadrovskimi in finančnimi viri, saj sooblikujejo programe in soustvarjajo pogoje za njihovo kakovostno izvedbo. Prehod dijakov na trg dela poteka brez težav, saj je podprt s sistemom preverjanja nadarjenosti in odlično organizirano karierno orientacijo.</p>

Slika 3: Pregled scenarija Vključujoča odličnost – Brainstorming

Slika 4: Pregled scenarija Vključujoča odličnost – Vizija

Slika 5: Pregled scenarija Vključujoča odličnost – Zgodba

Priloga 2 – Opis scenarija Mavrica

Delovna skupina: 2

Moderatorka: Gabi Ogulin Počrvina

Člani delovne skupine: Barbara Kresal (MVI), Boris Dular (Strokovni svet PSI), Matej Forjan (ŠC NM), Slava Pevec Grm, Boris Klančnik, Majda Stopar, Helena Žnidarič (CPI)

Ime scenarija	Mavrica
Povzetek	<p>Mavrica ponazarja raznolikost učnih pristopov, učnih poti, različnih ciljnih skupin znotraj PIU. Za nastanek mavrice so potrebne spremembe in specifični pogoji, kar je ključnega pomena tudi za posodobitev izobraževalnega sistema. Tehnološki, gospodarski razvoj in demografske spremembe bodo privedle do spremenjene paradigme učenja.</p> <p>Izobraževalni sistem v Sloveniji bo leta 2040 temeljil na pluralističnem učenju, kjer bo PIU hrbtenica vseživljenjskega učenja. Sistem bo celovit, fleksibilen, visokokakovosten, vključujoč (inkluziven), usmerjen v posameznika, modularno zasnovan ter bo omogočal oblikovanje individualnih učnih in kariernih poti skozi celotno življenje. Poudarek bo na razvoju splošnih, prečnih in poklicnih kompetenc. Zagotavljal bo horizontalno in vertikalno prehodnost in priznavanje predhodno pridobljenega znanja in kompetenc. Pri tem bo zelo pomembna participacija delodajalcev in ostalih socialnih partnerjev ter dobro sodelovanje različnih ministerstev (za izobraževanje, delo in socialne politike, gospodarski razvoj, digitalizacijo, inovacije ter okolje in trajnostni razvoj). Za PIU bo značilna odličnost in vključenost ter spolna uravnoteženost. Pomembna bo soodgovornost in dobra koordinacija vseh deležnikov tako pri razvoju kot pri izvajanju in evalvaciji PIU. Učitelji in mentorji bodo motivirani, vrhunsko usposobljeni in opremljeni z najnovejšimi strokovnimi znanji, pedagoškimi pristopi in metodami poučevanja. Poklic učitelja in mentorja v PIU bo spoštovan in dobro nagraden ter bo v svoje vrste privabil odlične in talentirane diplomante ter vrhunske strokovnjake iz prakse. Oblikovanje novih politik v PIU bo osnovano na podatkih o trendih na trgu dela in širše družbe.</p>
a) Razumevanje PIU	<p>Trg dela se spreminja zaradi hitre digitalizacije, globalizacije, podnebnih in demografskih sprememb. Pandemija COVID-19 je procese še pospešila. Izobraževalni sistem v Sloveniji bo leta 2040 temeljil na pluralističnem učenju, kjer bo PIU hrbtenica vseživljenjskega učenja. Sistem bo celovit, fleksibilen, prehodni, visokokakovosten, vključujoč, usmerjen v posameznika, modularno zasnovan. Povezal bo sistem začetnega in nadaljnega izobraževanja in usposabljanja, prekvalifikacij, dokvalifikacij in dodatnih kvalifikacij. Poudarek bo na razvoju splošnih, prečnih in poklicnih kompetenc v fleksibilnih in inovativnih učnih okoljih. Pomembna bo soodgovornost vseh deležnikov tako pri razvoju kot pri izvajanju in evalvaciji PIU ter usklajenost z drugimi politikami (gospodarstvo, inovacije, delo in socialne politike ter okolje).</p>
b) Vloga PIU	<p>PIU bo zagotavljalo vse tri ključne vloge, in sicer spodbujanje za pridobitev poklica in potrebnih znanj za vstop na trg dela, pripravo za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje, osebni razvoj ter socialno vključenost posameznika. Sistem bo zagotavljal horizontalno in vertikalno prehodnost in priznavanje predhodno pridobljenega znanja in kompetenc. Odzival in sooblikoval se bo s potrebami trga dela in širše družbe. Pri tem bo zelo pomembna participacija delodajalcev, v pomoč bo platforma za napovedovanje kompetenc, potrebnih na trgu dela. Izvajalci izobraževanja in usposabljanja bodo avtonomni strokovnjaki s potrebnimi pedagoškimi in strokovnimi kompetencami. Za PIU bo značilna odličnost in vključenost ter spolna uravnoteženost.</p>

c) Ciljne skupine	Ciljna skupina PIU se bo znatno razširila, udeleženci bodo vseh starosti in statusov PIU bo razvijalo vrhunsko znanje, kompetence in odličnost ter bo vključujoče za vse skupine (tudi ranljive: migranti, nezaposleni, osebe s posebnimi potrebami/invalidi itd.).
d) Načini učenja in pedagogika Poti/ oblike	<p>Večja bo individualizacija in modularizacija učnih poti, pri čemer bo izjemno pomembna svetovalna podpora dijakom in vajencem. V ospredju bo večja podpora razvoju talentov dijakov, obenem pa podpora in vključevanje dijakov iz ranljivih skupin (osebe s posebnimi potrebami, osipniki, Romi, migrant idr.). Okrepljeno bo eksterno ocenjevanje kot tudi formativni pristop pri zaključnih preverjanjih. Osredotočenost bo na celovito preverjanje kompetenc in znanja z novimi in inovativnimi metodami in oblikami.</p> <p>Učni rezultati bodo pomembnejši kot način in mesto učenja, ključni bodo tudi procesi potrjevanja znanja. Sistem priznavanja neformalno in priložnostno pridobljenega znanja bo posamezniku dal priložnost, da uveljavi svoja znanja in spretnosti, pridobljena v delovnem procesu in življenju. Sistematično in pregledno priznana znanja in spretnosti bodo olajšala vstop posameznikov v sistem izobraževanja ali na trg dela. Celovit sistem presojanja in razvijanja kakovosti bo vključeval tudi skrb za strokovno usposobljenost izvajalcev postopkov preverjanja in potrjevanja znanj in spretnosti: svetovalcev in ocenjevalcev.</p> <p>Značilne bodo raznolike poti učenja: učenje v šoli, na delovnem mestu, samostojno in priložnostno učenje preko raznolikih internetnih, virtualnih izobraževalnih virov. Poleg začetnega in nadaljnega formalnega poklicnega izobraževanja bo na voljo tudi široka ponudba usposabljanj na vseh ravneh.</p> <p>Tehnološki, gospodarski razvoj in demografske spremembe bodo privedle do spremenjene paradigme učenja. Včasih je veljalo, da če se ne boš učil, boš moral delati. Čez dvajset let bo miselnost naravnana tako, da če se ne boš učil, ne boš mogel delati. Zaradi tega bo v šolah čedalje večji poudarek na učenju učenja oz. na pripravi oz. motivaciji dijakov in študentov za vseživljenjsko učenje in odprtost za spremembe v družbi.</p> <p>Okrepljeno in sistemsko zasnovano bo tudi karierno svetovanje za osnovnošolce, srednješolce in študente.</p>
e) Načini učenja Učni pristopi	<p>Izvajanje PIU bo podprto z inovativnimi učnimi okolji ter novimi oblikami in metodami učenja. Za realizacijo tega bo potreben šolski prostor (spremenjena arhitektura), ki bo omogočal fleksibilnost vzgojno-izobraževalnega procesa in zagotavljanje pametnih interaktivnih prostorov v sodelovanju s socialnimi partnerji.</p> <p>V posodobljenih izobraževalnih programih se bodo povečale možnosti sodobnih oblik učenja, poudarek bo na projektnem, problemskem in situacijskem učenju, spremenjena bo vloga učiteljev.</p> <p>Zaradi nastalih sprememb se bo okrepila poklicna pedagogika, študijski programi na pedagoški fakulteti bodo posodobljeni, rezultat bo pedagoško usposobljen in avtonomen učitelj. Le-ta bo sodobno, smiselno in ciljno usmerjal udeležence PIU. Učitelji bodo pri udeležencih PIU spodbujali razvoj prečnih, generičnih kompetenc in osebni razvoj. Za poučevanje strokovnih vsebin s predmetno-specifičnimi kompetencami bomo po zgledu nekaterih držav (npr. Nemčije), privabili strokovnjake iz prakse, ki bodo opremljeni s pedagoško-andragoškimi kompetencami.</p> <p>Transparentno izvajanje na vseh ravneh, prenosljivost kompetenc in zmanjšanje ovir pri prehodih in napredovanju bodo ključne lastnosti pluralističnega PIU.</p>
f) Upravljanje, financiranje	Celovite strategije in politike PIU bodo narekovale soudeležbo socialnih partnerjev (delojemalci, delodajalci, država) pri prevzemanju odgovornosti upravljanja in financiranja PIU. Jasno definirane vloge in naloge posameznega partnerja, bodo razvidne v odgovornem izvajanju le-teh. Vzpostavljen bo medsektorski pristop, sodelovanje med različnimi ministrstvi, socialnimi partnerji, izvajalci pri ugotavljanju potreb lokalnega okolja in nacionalnega gospodarstva in zagotavljanje izobraževalnih možnosti. Okrepljena bo vloga strokovnih institucij

	<p>(CPI in drugi) in politična podpora izobraževalnemu sistemu. Učinkovit plačni sistem nagrajevanja učiteljev bo pritegnil nove strokovno usposobljene kadre. Konkurenčnost odraslih na trgu dela bo zagotovljena s sofinanciranjem prekvalifikacij, dokvalifikacij na srednješolski kot tudi na višješolski ravni.</p> <p>Za zagotavljanje in razvoj kakovosti bodo pri izvajalcih PIU vzpostavljeni učinkoviti notranji sistemi kakovosti z visokim zavedanjem kulture kakovosti, vloga sistema kakovosti bo močno okrepljena tudi na sistemski ravni z jasno opredeljenimi indikatorji in spremljanjem le-teh.</p>
g) Vloga EU	Vloga EU se bo povečala v zvezi s transparentnostjo in prenosljivostjo veščin in kvalifikacij. Pomembno vlogo bo imela tudi pri sofinanciranju PIU in okrepljenem sodelovanju med državami pri projektih in skupnih ciljih.
h) Možne nevarnosti	Možne nevarnosti bodo lahko v odzivih pedagoških kadrov na navedene spremembe, v zagotavljanju kadrov oz. privlačnosti učiteljskega poklica, v ustrezni politični volji za realizacijo navedenega in v morebitni vse večji neenakosti.

Opis scenarija z vidika 3 perspektiv

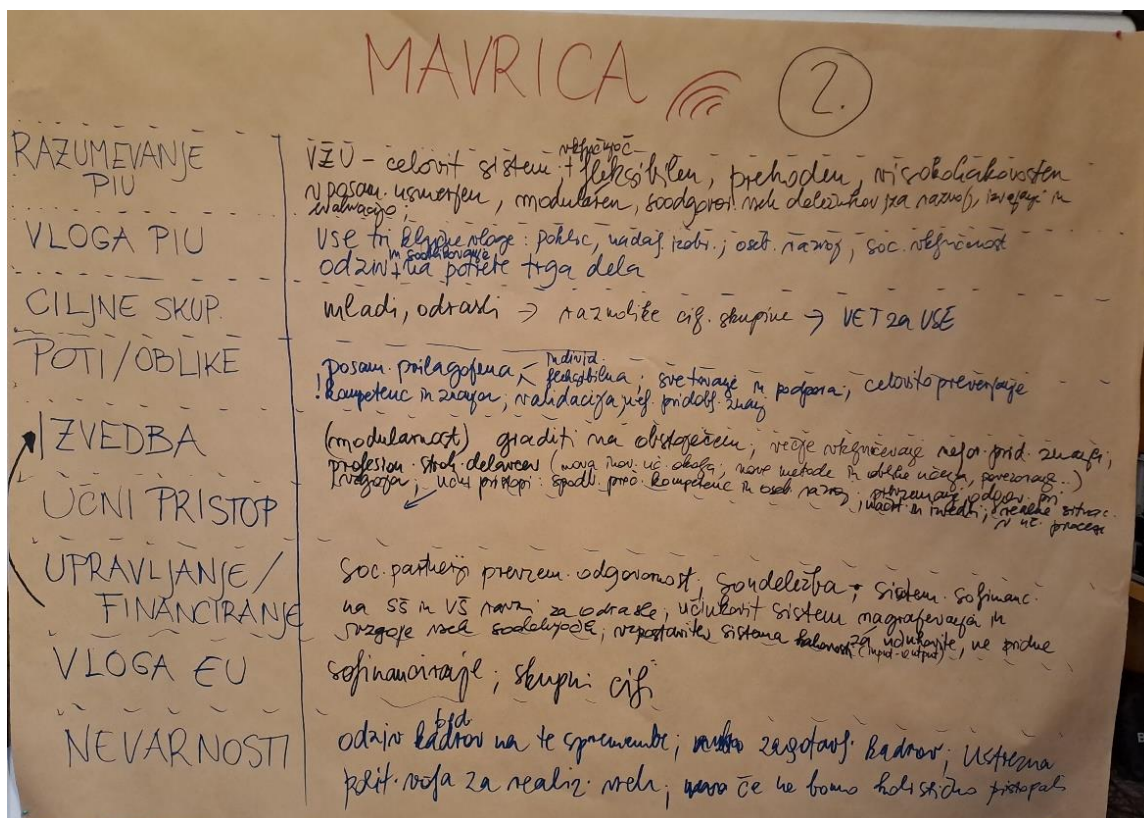
Pogled z epistemološke/ pedagoške perspektive na PIU	<p>Ciljna skupina PIU se bo znatno razširila, udeleženci bodo vseh starosti in statusov. Večja individualizacija in modularizacija učnih poti, pri čemer bo izjemno pomembna svetovalna podpora dijakom in vajencem. V ospredju bo večja podpora razvoju talentov dijakov, obenem pa podpora in vključevanje dijakov iz ranljivih skupin (osebe s posebnimi potrebami, osipniki, Romi, migrant idr.). Okrepljeno bo eksterno ocenjevanje kot tudi formativni pristop pri zaključnih preverjanjih. Osredotočenost bo na celovito preverjanje kompetenc in znanja. Učni rezultati bodo pomembnejši kot način in mesto učenja, ključni bodo tudi procesi potrjevanja znanja. Značilne bodo raznolike poti učenja: učenje v šoli, na delovnem mestu, samostojno in priložnostno učenje preko raznolikih internetnih, virtualnih izobraževalnih virov. Poleg začetnega in nadaljnega formalnega poklicnega izobraževanja bo na voljo tudi široka ponudba usposabljanj na vseh ravneh. Spremenjena bo paradigma učenja: če se ne boš učil, ne boš mogel delati. Zaradi tega bo v šolah pomembno učiti se učiti oz. pripravljati in motivirati dijake za vseživljenjsko učenje in odprtost za spremembe v družbi. Okrepljeno bo tudi karierno svetovanje za osnovnošolce, srednješolce in študente.</p> <p>Izvajanje PIU bo podprto z inovativnimi učnimi okolji ter novimi oblikami in metodami učenja. Povečale se bodo možnosti sodobnih oblik učenja, poudarek bo na projektnem, problemskem in situacijskem učenju, spremenjena bo vloga učiteljev. Okrepila se bo poklicna pedagogika. Učitelji in mentorji bodo motivirani, vrhunsko usposobljeni in opremljeni z najnovejšimi strokovnimi znanji, pedagoškimi pristopi in metodami poučevanja. Poklic učitelja in mentorja v PIU bo spoštovan in dobro nagrajen ter bo v svoje vrste privabil odlične in talentirane diplomante ter vrhunske strokovnjake iz prakse.</p>
Pogled s perspektive izobraževalnega sistema na PIU	Izobraževalni sistem v Sloveniji bo leta 2040 temeljil na pluralističnem učenju, kjer bo PIU hrbtenica vseživljenjskega učenja. Sistem bo celovit, fleksibilen, prehodni, visokokakovosten, vključujoč, usmerjen v posameznika, modularno zasnovan. Poudarek bo na razvoju splošnih, prečnih in poklicnih kompetenc. Pomembna bo soodgovornost vseh deležnikov tako pri razvoju kot pri izvajanju in evalvaciji PIU ter usklajenost z drugimi politikami (gospodarstvo, inovacije, delo in socialne politike, okolje). PIU bo zagotavljalo vse tri ključne vloge, in sicer spodbujanje za pridobitev poklica, pripravo za nadaljnje izobraževanje, osebni razvoj ter socialno vključenost posameznika. Sistem bo zagotavljal horizontalno in vertikalno prehodnost. Odzival in sooblikoval se bo s potrebami trga dela in širše družbe. Pri tem bo zelo pomembna participacija delodajalcev, v pomoč bo platforma za napovedovanje zmožnosti, potrebnih na trgu dela. Za PIU bo značilna odličnost in vključenost ter spolna uravnoteženost. Transparentno izvajanje na vseh ravneh,

Modernizacija poklicnega izobraževanja
Prihodnost PIU v Sloveniji: Poročilo z delavnice, november 2022

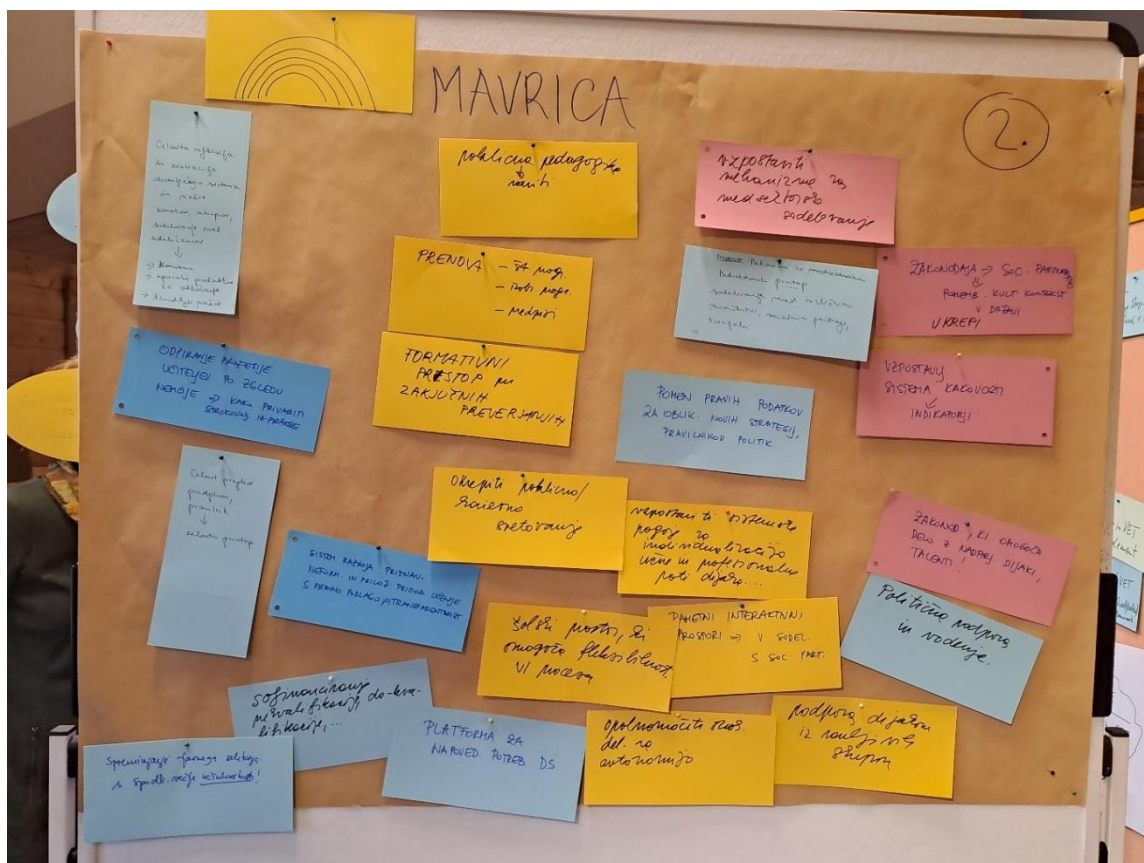
	<p>prenosljivost kompetenc in zmanjšanje ovir pri prehodih in napredovanju bodo ključne lastnosti pluralističnega PIU. Za zagotavljanje in razvoj kakovosti bodo pri izvajalcih PIU vzpostavljeni učinkoviti notranji sistemi kakovosti z visokim zavedanjem kulture kakovosti, vloga sistema kakovosti bo močno okrepljena tudi na sistemski ravni z jasno opredeljenimi indikatorji in spremljanjem le-teh.</p>
<p>Pogled s sociološko-ekonomske perspektive oz. perspektive trga dela na PIU</p>	<p>Celovite strategije in politike PIU bodo narekovale soudeležbo socialnih partnerjev (delojemalci, delodajalci, država) pri prevzemanju odgovornosti upravljanja in financiranja PIU. Jasno definirane vloge in naloge posameznega partnerja, bodo razvidne v odgovornem izvajanju le-teh. Vzpostavljen bo medsektorski pristop, sodelovanje med različnimi ministrstvi, socialnimi partnerji, izvajalci pri ugotavljanju potreb lokalnega okolja in nacionalnega gospodarstva in zagotavljanje izobraževalnih možnosti. Okrepljena bo vloga strokovnih institucij (CPI in drugi) in politična podpora izobraževalnemu sistemu. Učinkovit plačni sistem nagrajevanja učiteljev bo pritegnil nove strokovno usposobljene kadre. Konkurenčnost odraslih na trgu dela bo zagotovljena s sofinanciranjem prekvalifikacij, dokvalifikacij na srednješolski kot tudi na višješolski ravni.</p>

Slika 6: Pregled scenarija Mavrica – Brainstorming

Slika 7: Pregled scenarija Mavrica – Vizija

Slika 8: Pregled scenarija Mavrica – Zgodba

Priloga 3 – Opis scenarija Razvoj potencialov

Delovna skupina 3

Moderatorica: Simona Knavs (CPI)

Člani delovne skupine: Jelka Čop, Barbara Krapež Kunčič in Matej Urbančič (CPI), Egon Pipan (ŠC Nova Gorica – ravnatelj višje šole), Uroš Ocepek (STŠ Trbovlje, učitelj strokovnih modulov na področju računalništva)

Ime scenarija	Razvoj potencialov
Povzetek	<p>Razvoj scenarija do leta 2040 je vodila ideja individualnega in tutorskega/mentorskega pristopa, ki mlade popelje do prvega poklica skozi fleksibilne oblike izobraževalnih programov, ki so usklajene z enoznačno oblikovanim sistemom kvalifikacij. Slednji spodbuja osamosvajanje mladih in hkrati omogoča odraslim redno vračanje v sistem priznavanja kompetentnosti in pridobivanja kvalifikacij. Čeprav je učenje z delom osrednja učna aktivnost, pa so vključene varovalke, ki vzdržujejo raven splošne izobraženosti in disciplinarnega znanja. Kvalifikacije zaobsegajo vsebine oz. kompetence celotnega izobraževalnega sistema od SOK 3 do 8. Kompetentnost strokovnih delavcev je bil prvi in osrednji cilj ter osrednja dejavnost razvoja od leta 2023 dalje. Zato je spreminjanje zakonodaje, upravljanja in financiranja potekalo dobro strokovno podprto in hkrati transparentno. Proces zagotavljanja kakovosti je imanenten del celotnega sistema.</p>
a) Razumevanje PIU	<p>PIU sestavljata dva enako pomembna, vzporedna in smiselno prepletena sistema: sistem vzgoje in izobraževanja ter sistem pridobivanja kvalifikacij, ki sta razumljena kot osrednja stebra razvoja družbe. Omogočata vertikalno prehajanje (stopnje izobrazbe) in pridobivanje poklicnih kvalifikacij potrebnih za začetek dela primarno za mlade ter za nadaljnjo profesionalno rast primarno za odrasle.</p> <p>V to, čemur se je tradicionalno reklo poklicno in strokovno izobraževanje (način, kako priti do poklica), se lahko mladi vključujejo že od 14. leta starosti dalje. Vključujejo se lahko skozi tradicionalne izobraževalne programe (po končani OŠ obveznosti), krajša usposabljanja ali skozi proces priznavanja kompetentnosti.</p> <p>Po eni strani se sistema prepletenu stikata s področjem skrbstva (ranljive skupine), po drugi strani pa s trgom dela, ki ga predstavljajo vse organizacije, ki zaposlujejo, posredujejo pri zaposlovanju oz. so strokovna in delodajalska združenja.</p>
b) Vloga PIU	<p>Sistema sta v smislu izvedbe osredotočena na proces osebnostnega in kariernega razvoja posameznika s ciljem, da vsak posameznik razvije svoje potenciale v javnoveljavnih programih in/ali dokaže razvite kompetence v javnoveljavnih postopkih pridobivanja kvalifikacij. V smislu vsebin, metod in oblik učenja in poučevanja se tesno prepletata osebnostni in skupnostni razvoj na eni strani ter proces razvoja kompetenc, ki jih potrebuje trg dela.</p> <p>Prepletajo se izvajanje izobraževalnih programov, programov usposabljanja in postopki pridobivanja kvalifikacij. Izobraževalni programi od ravni SOK 3 dalje vodijo do stopnje izobrazbe in sklopa poklicnih kvalifikacij (tradicionalno rečeno poklica). Ravni SOK 5 in 6 sta namenjena za splošno populacijo; za populacijo, ki je v skrbstvenem sistemu, pa sta na voljo tudi na ravni SOK 3 in SOK 4. V PSI so vključene tudi ravni SOK 7–8. Programi usposabljanja in sistem priznavanja kompetentnosti (postopek priznavanja, s katerim posameznik pridobi kvalifikacijo) so na voljo za mlade in odrasle. Za posameznike, ki nimajo še doseženih pogojev (potrebnih kvalifikacij) za vpis v nadaljnje programe ali potrebujejo podporo za spremembo v kariernem razvoju, je oblikovan javnoveljavni program kariernega razvoja, ki traja od enega do treh let.</p>
c) Stopnja izobrazbe in	<p>Posameznik pridobiva splošne, širše poklicne in specifično poklicne kvalifikacije, s tem pa stopnjo izobrazbe in poklic (sposobnost za začetek dela na poklicnem</p>

<p>kvalifikacijski okvir - DODANO</p>	<p>področju).</p> <p>Stopnja izobrazbe je prvenstveno opredeljena s sklopom splošnih kvalifikacij, poklic s sklopom širših poklicnih kvalifikacij, usposobljenost za opravljanje dela na določenih vrstah delovnih mest ali na specifičnem delovnem mestu pa s specifičnimi poklicnimi kvalifikacijami.</p> <p>Vse kvalifikacije so umeščene v SOK in mednarodno primerljive, posameznikove kvalifikacije se beležijo v centralnem registru, priznavanje doseganja izobrazbe, poklica in usposobljenosti je s tem avtomatizirano.</p>
<p>d) Ciljne skupine</p>	<p>Prebivalci od 14. leta starosti dalje. Izvajanje programov je metodično in didaktično prilagojeno starosti udeležencev. Posameznik, ki zaključi OŠ obveznost ali OŠ program ali se priseli, skupaj s vsaj tremi mentorji različnih strokovnih področji, oblikuje načrt osebnega in kariernega razvoja. Mentorska podpora zagotavlja, da mladi v največ štirih srednješolskih letih pridobi ali potrebne poklicne kvalifikacije za začetek dela ali pa je pripravljen za vpis v študij.</p> <p>Obstajajo štiri različni statusi: dijak, študent, vajenec in zaposleni. Dijaki so vsi mladoletni prebivalci. Študentje so vsi polnoletni prebivalci, ki se zaradi vključenosti v enega ali drug sistem ne morejo samostojno preživljati. Vajenci so vsi vpisani v programe, ki so hkrati zaposleni. Zaposleni so posamezniki, ki se tudi izobražujejo, usposabljaajo ali so v postopku priznavanja. Brezposelni so vključeni v sistem skrbstva, ki jih vključuje v proces osebnostnega in kariernega razvoja.</p>
<p>e) Učenje in poučevanje</p>	<p>Programi se izvajajo pedagoško/andragoško ustrezno uravnoteženo z različnimi oblikami in metodami poučevanja, prevladuje pa sodelovalno, projektno in problemsko učenje (s tem se poklicne in splošne vsebine integrirajo), formativno spremljanje in oblike kombiniranega izobraževanja. Delež učenja z delom je maksimiran.</p> <p>Programi se zaključujejo z povsem eksternimi izpiti za pridobitev kvalifikacij. Vpis v program je enak začetku postopka priznavanja kompetentnosti, ki se nadaljuje ob podpori tutorja z oblikovanjem posameznikovega izobraževalnega načrta, ki je del njegovega osebnostnega in kariernega načrta. Tutor v sodelovanju z učitelji posameznih vsebin posamezniku s pomočjo preverjanja doseženih kompetenc usmerjajo v postopke priznavanja ali h vključitvi v aktivnosti učenja (znotraj izobraževalnega programa ali z vključitvijo v program usposabljanja).</p> <p>Nekatere kvalifikacije imajo večdelno ocenjevanje. Kvalifikacija, ki je dosežena, je trajna, z nekaj izjemami, kjer je kvalifikacije treba obnavljati.</p>
<p>f) Učne poti</p>	<p>Posameznik od 14. leta starosti dalje (tudi še vključeni v OŠ), ima možnost vključevanja v programe usposabljanja in postopke priznavanja. Večina dijakov pa se po OŠ vključi ali v izobraževalni program ali program kariernega razvoja ter po lahko nadaljujejo po izobrazbeni vertikali ali pa se vključujejo na trg dela. Slednje pomeni, da dijaki ali študentje najprej postanejo vajenci, nato zaposleni. Vpeljane so učinkovite spodbude za zaposlene in delodajalce, da se zaposleni redno vključujejo v programe usposabljanja ali postopke priznavanja.</p> <p>Ob vpisu v program se posameznikom dodeli tutor (ki je tudi učitelj) in s tem vključi v oddelek. V primeru izobraževalnih programov ali daljših programov usposabljanja je zagotovljeno individualno napredovanje ter s tem po potrebi tudi prehajanje v druge oddelke. Izobraževalni programi (SOK 5–8) vključujejo minimalno 30 % vsebin za pridobivanje splošnih kvalifikacij, minimalno 10 % vsebin s področja kariernega razvoja in minimalno 10 % vsebin za pridobivanje poklicnih kvalifikacij. Vsebine za pridobivanje poklicnih kvalifikacij se izvajajo kot integracija praktičnih in teoretičnih vsebin. Izjema so študijski programi, ki so programi t. im. akademske smeri SOK 7 in 8. Vsi programi na SOK 10 so akademske smeri. Akadamski študijski programi so namenjeni razvijanju disciplin in niso del PSI.</p>
<p>g) Izvajalci</p>	<p>Izobraževalne programe in programe usposabljanja izvajajo javne in zasebne šole, ki so akreditirane. Strokovni delavci so lahko polno ali deloma zaposleni na nacionalni ali regionalni ravni ali pri posameznem izvajalcu izobraževanja in usposabljanja. Mreža šol v posamezni regiji omogoča dostopnost do vseh vrst izobraževalnih programov, s tem da se pridobivanje specifičnih poklicnih kvalifikacij</p>

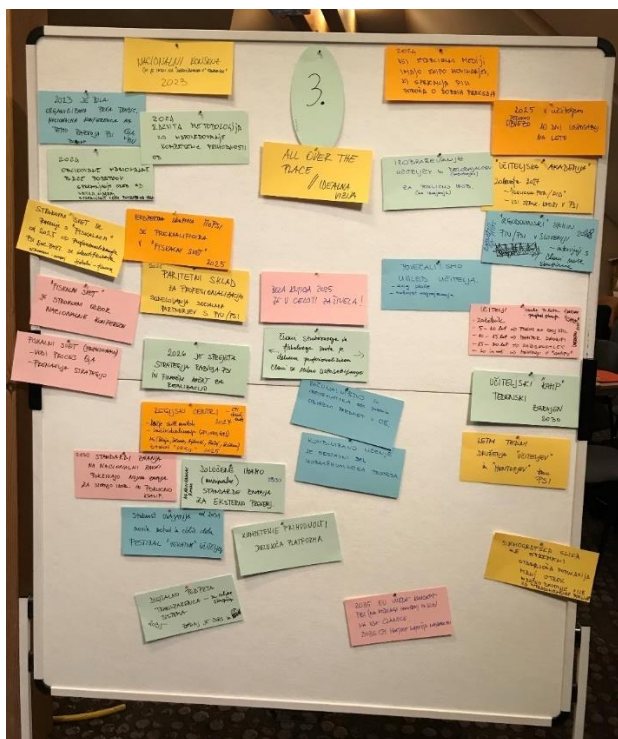
	<p>(od tega je odvisna tudi ponudba programov usposabljanja) osredotoča na potrebe trga dela v regiji.</p> <p>Izvajalci izobraževalnega programa na podlagi zahtev obeh sistemov (VIZ in kvalifikacij) in v skladu z izobraževalnimi načrti posameznikov oblikujejo izvedbene kurikule oddelkov. Več oddelkov ima lahko zelo podobne izvedbene kurikule.</p> <p>Izobraževalni programi, ki vključujejo 10–30 % vsebin za pridobivanje poklicnih kvalifikacij (praviloma širših) so namenjeni nadaljnjemu izobraževanju, ti, ki imajo 40–60 % teh vsebin pa prehodu v vajeništvo in zaposlovanju.</p> <p>Izvajalci zunanjega vrednotenja kompetentnosti in podeljevalci splošnih kvalifikacij so od izvajalcev izobraževanj in usposabljanj ločene javne institucije. Ko gre za poklicne kvalifikacije to vlogo opravljajo neprofitne strokovne institucije, ki so lahko tudi zasebne.</p>
<p>h) Začetno izobraževanje, delovna obveznost in nadaljnji karierni razvoj strokovnih delavcev – DODANO</p>	<p>Fakultete izobražujejo učitelje in druge strokovne delavce na SOK 7 in 8 ravni. Z dokončanim študijem na ravni SOK 7 lahko postanejo vajenci, ki v institucijah delujejo v vlogi pomočnikov učiteljem in drugim strokovnim delavcem ter so hkrati vpisani v študijski program na ravni SOK 8. Opisano je pogoj za opravljanje obveznega strokovnega izpita.</p> <p>Fakultete usposablajo tudi vse druge strokovne delavce v sistemu vzgoje in izobraževanja ter v sistemu pridobivanja kvalifikacij. Strokovni delavci morajo imeti jasno določene poklicne kvalifikacije, glede na ožje področje dela.</p> <p>Poleg učiteljev so strokovni delavci tudi vsi drugi zaposleni na šolah, v javnih organih, v javnih in zasebnih strokovnih, razvojnih ali raziskovalnih organizacijah, ki delujejo znotraj obeh sistemov. Strokovni delavci so tudi predstavniki deležnikov v organih odločanja.</p> <p>Vsi strokovni delavci poleg osnovnih strokovnih nalog delovnega mesta, izvajajo tudi razvojne in raziskovalne naloge, kar vključuje tudi pridobivanje novih specifičnih poklicnih kvalifikacij.</p> <p>Poklicni mentorji v šoli ali pri delodajalcu morajo imeti pridobljen minimalen sklop poklicnih kvalifikacij potrebnih za pedagoško in andragoško delo ali pa delujejo v sodelovanju z drugim strokovnim delavcem.</p>
<p>i) Upravljanje, financiranje</p>	<p>Na ministrski ravni so dodeljene pristojnosti (1) za razvoj, pridobivanje in priznavanje kvalifikacij, (2) za javnoveljavne izobraževalne programe in programe usposabljanja in (3) za strokovni razvoj, raziskovanje in zagotavljanje kakovosti delovanja obeh sistemov.</p> <p>Na ravni strokovnih svetov imamo svet za splošne kvalifikacije in svet za poklicne kvalifikacije, ki sta profesionalizirana in vodita zagotavljanja kakovosti obeh sistemov. SURS vodi zbiranje podatkov iz centralnih registrov (izvajalci aktivnosti jih vnašajo v register/registre), prikazuje trende ter omogoča izvajanje posameznih analiz "na klik".</p> <p>Računsko sodišče nadzira delovanje ministrstev in strokovnih svetov.</p> <p>Oba sistema sta financirana javno za izvajanje zakonodajnih obveznosti. Paritetni sklad financira razvojne aktivnosti (50 % zasebni viri, 50 % javni viri), vodijo ga profesionalizirani strokovni delavci - člani, v vlogi predstavnikov vseh deležnikov obeh sistemov. Odločitve paritetnega sklada so sprejete v obliki konsenza vseh članov. Izvajalci izobraževanj in usposabljanj (pridobivajo tudi sredstva na trgu (pridobitna in nepridobitna), delujejo pa neprofitno.</p>
<p>j) Vloga EU</p>	<p>Nadaljuje podporo razvoju, raziskovanju in prenosljivosti kvalifikacij. Mobilnosti so še bolj podprte tako glede ciljnih skupin kot glede raznolikosti gostujočih organizacij (delodajalci). Vsi prijavitelji za sredstva imajo možnost individualne podpore pri pripravi projekta in obveznost poročanja o dosežkih in rezultatih projektov. Nacionalne in regionalne ravni redno komunicirajo rezultate vseh projektov in rešitve vključujejo v sistem skozi sistem zagotavljanja kakovosti sistema.</p>
<p>k) Možne nevarnosti</p>	<p>Ni dovolj šne politične in strokovne volje za zakonodajne spremembe. Sistem je premalo transparenten za deležnike in udeležence. Načrt razvoja ni dovolj natančno začrtan in premišljen, se prehitro preveč spremeni brez zagotavljanja ustreznih pogojev, kar povzroči, da prehodna obdobja povzročajo težave udeležencem, izvajalcem in deležnikom.</p>

Opis scenarija z vidika 3 perspektiv

Pogled z epistemološke/ pedagoške perspektive na PIU	Kompetentnost je osrednja vrлина, ki jo podpira preišljen sistem kvalifikacij. Osredotoča se na uravnotežen osebnostni (individuim in skupnost) in karierni razvoj, ki ga dopolnjuje izobraževalni načrt posameznika vključenega v program. Mentorji za načrtovanje osebnostnega in kariernega razvoja imajo osrednjo vlogo, ki jo dopolnjujejo tutorji v programih in učitelji ter poklicni mentorji v šolah in na delovnih mestih (učitelji in poklicni mentorji izvajajo eksterno ocenjevanje). Ocenjevanje je v celoti eksterno, nekatere kvalifikacije imajo večdelno ocenjevanje. Kvalifikacija, ki je dosežena, je trajna, z nekaj izjemami, kjer je kvalifikacije treba obnavljati. Kurikuli izobraževalnih programov so široko zastavljeni in hkrati omogočajo visoko stopnjo izbirnosti.
Pogled s perspektive izobraževalnega sistema na PIU	Izvajalci javnoveljavnih izobraževalnih programov in programov usposabljanja so šole, izvajalci priznavanja so kvalifikacijski zavodi. Izvajalci so javni ali zasebni in so akreditirani. Programi so oblikovani na osnovi sklopov kvalifikacij. Kvalifikacija je manjša enota, ki opredeljuje kompetentnost na določenem vsebinskem področju. Kvalifikacije so sistemsko določene. Razvit je sistem začetnega in nadaljnega izobraževanja in usposabljanja vseh strokovnih delavcev. Odločevalski organi so profesionalizirani. Strokovni delavci so lahko polno ali deloma zaposleni na nacionalni ali regionalni ravni ali pri posameznem izvajalcu. Stopnja izobrazbe se pridobi ali skozi izobraževalni program ali programe usposabljanja ali skozi postopek priznavanja. Centralni register beleži vse pridobljene kvalifikacije (splošne, širše poklicne in specifično poklicne).
Pogled s sociološko-ekonomske perspektive oz. perspektive trga dela na PIU	Vsi prebivalci od 15. leta dalje imajo status dijaka ali študenta, vajenca, zaposlenega oziroma brezposelnega, ki je povezan s vzgojno-izobraževalnim sistemom (izobraževalni programi in programi usposabljanja) in sistemom pridobivanja kvalifikacij. Nacionalni razvojni cilji so vpeti v kvalifikacije enako kot splošnoizobraževalni in poklicni oz. karierni cilji. Regijska organizacija izvajalcev skupaj s podpornimi strokovnimi organizacijami skrbi za zagotavljanje delovne sile na trgu dela. Javni viri zagotavljajo osnovno kakovost delovanja obeh sistemov, zasebni viri so ključni pri zagotavljanju sredstev za razvoj. Kvalifikacijski okvir, sistem priznavanja in eksterno ocenjevanje zagotavljajo enakovrednost pridobivanja kvalifikacij in stopenj izobrazbe.

Slika 9: Pregled scenarija Razvoj potencialov – Brainstorming

Slika 10 Pregled scenarija Razvoj potencialov – Zgodba

Priloga 4 – Opis scenarija Preseganje meja

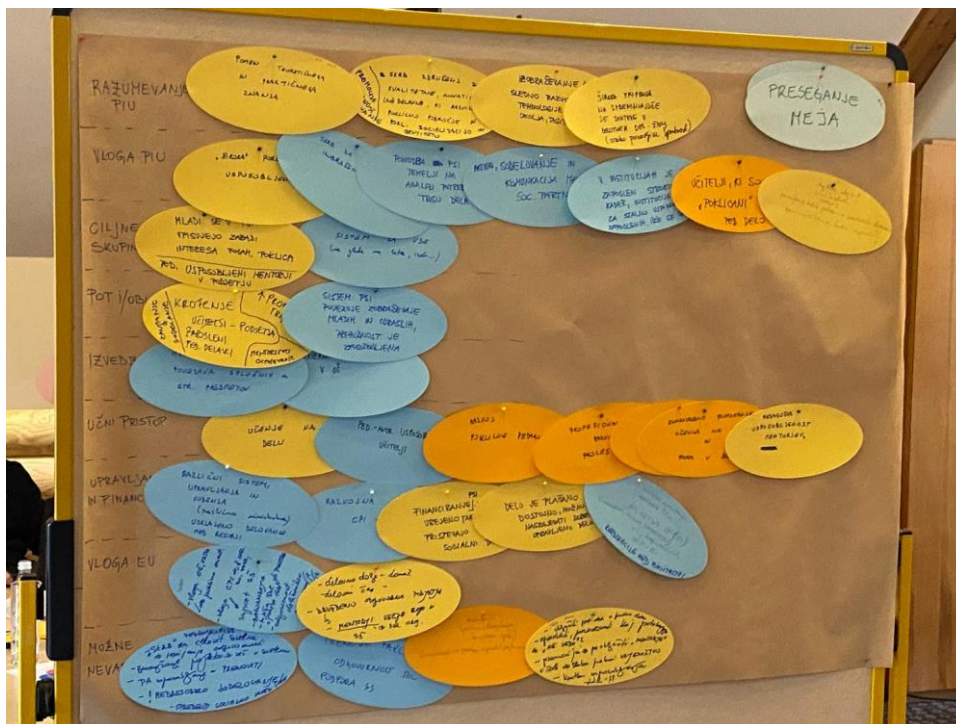
Delovna skupina 4

Moderatorica: Barbara Velkov (CPI)

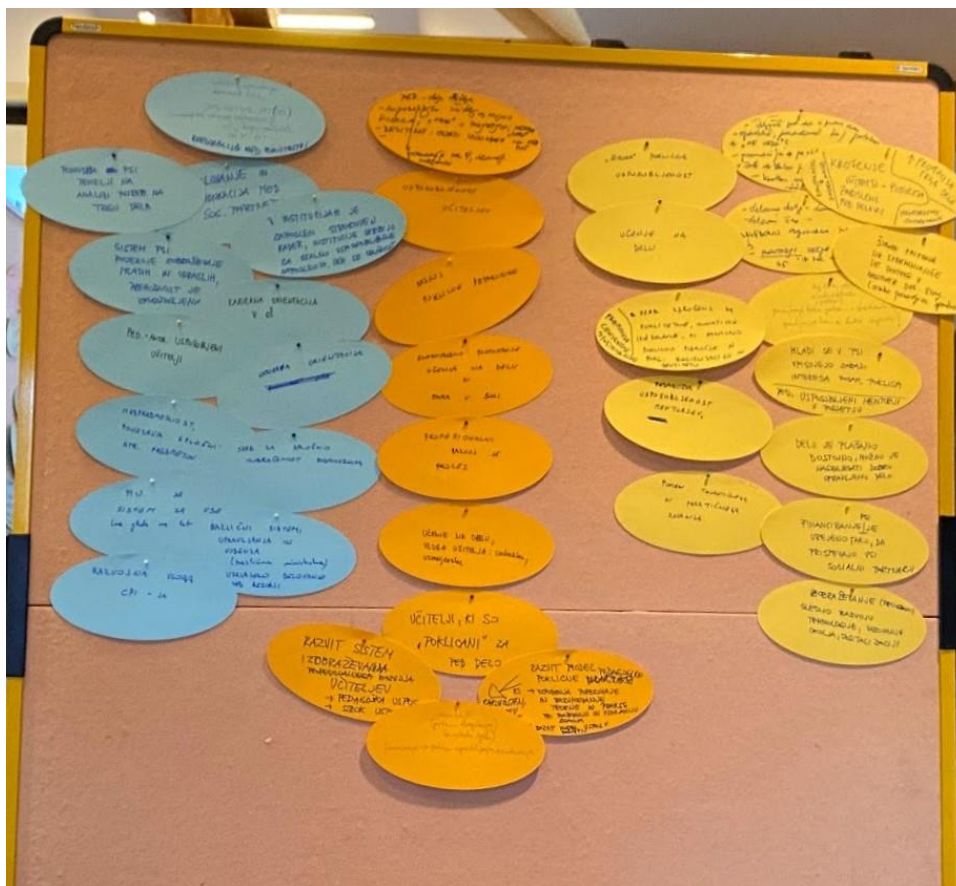
Člani delovne skupine: Danijela Makovec Radovan (UN LJ, FF), Mitja Korunovski (OZS), Nives Počkar (ŠC LJ), Tina Klarič, Metod Češarek, Velesa Mrak (CPI)

Ime scenarija	Preseganje meja
Vizija	PIU je vseživljenjski proces, tako za mlade kot za odrasle, ki posameznika pripravlja na poklicno oziroma karierno pot ter aktivno državljanstvo. Z vključevanjem v realno delovno okolje mu PIU omogoča poklicno usposobljenost in hitro prilagajanje spremembam na trgu dela, s pridobivanjem splošnih znanj in kompetenc pa ga opolnomoči za osebni razvoj in aktivno vključevanje v širše družbeno okolje.
Razumevanje PIU	<p>PIU ZA VSE = VSEŽIVLJENJSKI PROCES</p> <p>Pri PIU gre za vseživljenjski proces z dvojno funkcijo: PIU ima dvojno funkcijo: pridobivanje poklicne izobrazbe (ne glede na starost ...) za vse, ki te še nimajo (t.i. začetno PI) in tudi nadaljevalno PI, ki pomeni izobraževanje, ki je namenjeno izpopolnjevanju že pridobljene poklicne izobrazbe. V letu 2040 je v začetno PIU vključene že 80% vse populacije (večina v SSI in SPI programe, manj v NPI) ter večina delovno aktivnega prebivalstva (povečini v programe nadaljevalnega poklicnega izobraževanja).</p> <p>Zaradi hitro spreminjajočih se gospodarskih razmer, predvsem hitro se razvijajočega trga dela in tehnologije je posameznik v okviru PIU pridobil dovolj poklicne širine, da lahko hitro prehaja med posameznimi poklici in je na ta način hitreje zaposljiv. PIU posamezniku daje dovolj temeljev, da svojo kariero razvija in širi skozi vse življenje. PIU posamezniku omogoča priznavanje tako formalnih, kot neformalnih in informalno pridobljenih znanj in spretnosti ter daje možnosti, da se skozi vse življenje usposablja ter pridobi oziroma nadgradi svojo poklicno izobrazbo. Socialni partnerji v PIU sodelujejo aktivno in z zavezo in visoko stopnjo odgovornosti do razvoja PIU. Vsi zelo dobro skrbijo za to, da imajo kvalitetne in inovativne sodelavce, ki razvijajo svoja poklicna področja, z močno razvito poklicno identiteto in poklicno socializacijo ter na ta način veliko doprinesejo k sami promociji sektorja in poklica. Ugled in spoštovanje posameznih poklicev je v širši družbi zato visoko cenjeno.</p> <p>Razvita je platforma, ki napoveduje trend poklicev, na osnovi katere so bodoči dijaki preko okrepljene karierne/poklicne orientacije v OŠ in odrasli zelo dobro obveščeni, kateri poklici so poklici prihodnosti in katere gospodarstvo oz. trg dela potrebuje danes. Ponudba PIU temelji na analizi potreb trga dela.</p>
Vloga PIU	<p>KREPITEV SPLOŠNIH ZNANJ, VEŠČIN IN KOMPETENC POSAMEZNIKA</p> <p>Vloga PIU je dvojna. Na eni strani široka poklicna usposobljenost posameznika, sploh mladih ter na drugi strani osebni razvoj in opolnomočenje posameznika za aktivno državljanstvo. PIU torej istočasno razvija tudi splošna znanja, sploh mladih - ozka poklicna usmerjenost ni več dovolj.</p>
Ciljne skupine	<p>MLADI IN ODRASLI</p> <p>Ciljne skupine so različne - mladi in odrasli ne glede na starost, izkušnje, stopnjo izobrazbe. PIU je PIU za vse, pri čemer obstajajo razlike v pedagoško didaktičnih pristopih v izobraževanju mladih in odraslih. Obe ciljni skupini pa se izobražujeta ter usposabljata z namenom, da pridobijo oziroma nadgradijo svojo poklicno izobrazbo, se prekvalificirajo in si na ta način izboljšajo zaposlitvene možnosti ter razvijajo svoj profesionalni razvoj.</p>

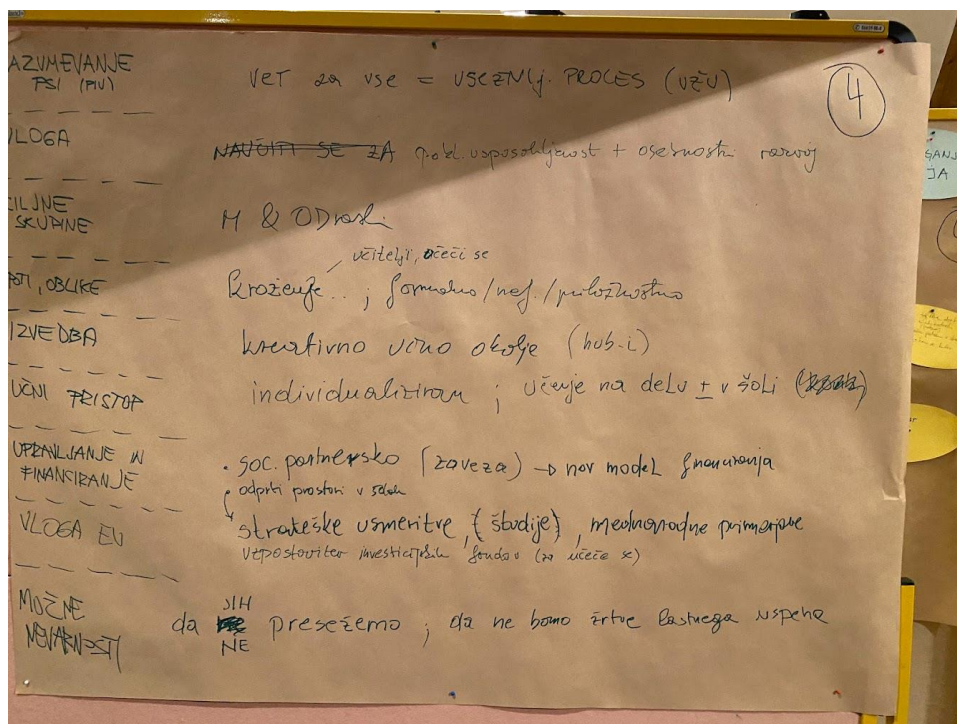
<p>Poti/oblike Učni pristopi Izvedba</p>	<p>POSAMEZNIKU PRILAGOJEN PRISTOP IN RAZVOJ POKLICNE PEDAGODIKE</p> <p>PSI temelji na dobri pedagoško – andragoški usposobljenosti učiteljev in mentorjev. Poklicna pedagogika je visoko razvita in predstavlja močan element, ki se vidi v tem, da se znotraj PIU prepletata tako učenje na delu kot pouk v šoli oziroma v drugih institucionaliziranih oblikah. Na ta način je posameznik pridobil funkcionalno znanje, pri katerem gre za spekter, ki je zelo različen od npr. splošnega znanja. Gre za dobro izkoriščen potencial, ki ga ponuja tako učenje na delu z dobro usposobljenimi pedagoško andragoško mentorji in na drugi strani poukom v šoli in drugod, kjer učijo učitelji, poklicani za svoje delo in ki radi delajo tako z dijaki kot z odraslimi. Vloga učitelja je širša in večplastna, je usmerjevalec, svetovalec... Strokovni kader je visoko kakovosten, ker se mu zagotavlja stalen profesionalni razvoj – skozi procese stalnega kroženja kadra med podjetji ter krepitev z novimi pedagoškimi in andragoškiimi znanji je uveljavljen način kariernega razvoja zaposlenih.</p> <p>Splošna in strokovna znanja so v šolah povezana (medpredmetnost). Izobraževalni programi v sodelovanju z učnimi mesti pri delodajalcih sledijo razvoju tehnologije in digitalizaciji. Močno je okrepljeno zavedanje o trajnostnem razvoju podjetij, kakor in predvsem na miselnosti pri vsakem posamezniku - vsak pri tem nekaj prispeva.</p> <p>Učni pristopi so usmerjeni na posameznika – PIU temelji na načelih individualizacije, ki vključuje raznolike pristope (mdr. projektno in problemsko učenje). Vzpostavljen je odprti prostor, ki pomeni, da se v tem prostoru učeči se združujejo in sodelujejo – torej ne več zgolj v okviru projektov. Formalno, neformalno in informalno učenje se spodbuja in priznava.</p>
<p>Upravljanje, financiranje</p>	<p>OKREPLJENA VLOGA SOCIALNIH PARTNERJEV</p> <p>Vzpostavljeni so različni sistemi upravljanja in vodenja. Odgovornost in skrb za delovanje celotnega sistema PIU je določena. Socialni partnerji, ministrstva in posamezni resorji med seboj sodelujejo in so k temu zavezani.</p> <p>Finančnih sredstev za razvoj PIU je dovolj, samo financiranje pa je urejeno tako, da prispevajo vsi socialni partnerji – kar posledično vpliva tudi na ugled PIU, ki je tudi zaradi usklajenega socialnega partnerstva visok.</p>
<p>Vloga EU</p>	<p>EU SE NE VPLETA V NACIONALNE IZOBRAŽEVALNE SISTEME IN POLITIKE</p> <p>Vloga EU ne bo presegla današnje vloge – države bodo lahko avtonomno razvijale svoj nacionalni izobraževalni sistem v skladu s svojimi zmožnostmi. Državam pomaga s financiranjem - vzpostavila je investicijske fonde za učeče se posameznike.</p>
<p>Možne nevarnosti</p>	<p>DA NE POSTANEMO ŽRTVE LASTNEGA USPEHA</p>

Slika 11: Pregled scenarija Preseganje meja – 1

Slika 12: Pregled scenarija Preseganje meja – 2

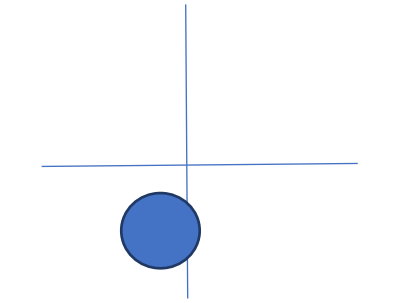
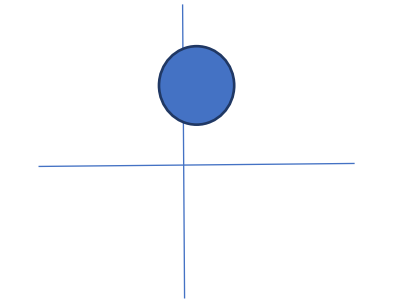
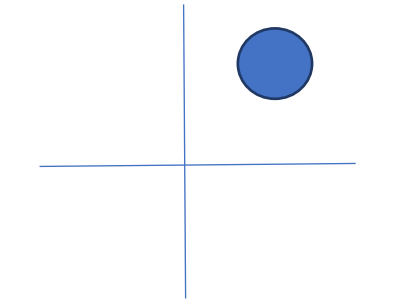
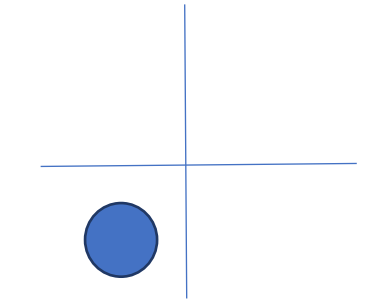

Slika 13: Pregled scenarija Preseganje meja – Zgodba

Priloga 5 – Primerjala tabela štirih scenarijev

Štirje scenariji razvoja poklicnega in strokovnega izobraževanja

Delavnica delovne skupine CPI, 14. februarja 2023

	Scenarij 1: Vključujoča odličnost	Scenarij 2: Mavrica	Scenarij 3: Razvoj potencialov	Scenarij 4: Preseganje meja
Umestitev scenarija v dvodimenzionalni model (Cedefop, 2020, slika 33, na str. 207)				
Obrazložitev pozicije	Poudarek je na prečnih kompetencah in usposabljanju z delom. Sistem poklicnega izobraževanja je ločen od splošnega.	Splošnoizobraževalne in poklicne vsebine so uravnotežene Pluralističen pristop.	Poudarek je na individualiziranih poteh razvoja poklicnih kompetenc v delovnem okolju. Sistem določa eksterno vrednotenje kompetentnosti.	Poudarek na prečnih kompetencah. Prepletanje učenja v šoli in na delu. Ločen sistem z močnim vplivom socialnih partnerjev.

Ključne značilnosti posameznega scenarija				
A) Razumevanje poklicnega izobraževanja in usposabljanja	Močan element učenja na delovnem mestu v sistemu vključujočega vseživljenjsko-poklicnega učenja.	Poklicno izobraževanje ni ločen podsistem. Vsebine poklicnega izobraževanja in/ali poklicne kvalifikacije so del vseobsegajočega (vseživljenjskega) sistema izobraževanja.	Vzporedna in smiselno prepletena sistema vzgoje in izobraževanja na eni strani ter pridobivanja kvalifikacij na drugi strani sta razumljena kot osrednja stebra družbenega razvoja. Na eni strani se stikata s sistemom skrbstva, na drugi pa s trgom dela.	Poklicno izobraževanje je pomemben (pod)sistem sistema (vseživljenjskega) izobraževanja. Predstavlja hrbtenico vseživljenjskega izobraževanja, v katerega se vključuje celotna populacija. Poklicne kvalifikacije so razvite v vseh sektorjih, tako v industriji, trgovini, kot tudi zavodih in javni

Modernizacija poklicnega izobraževanja
Prihodnost PIU v Sloveniji: Poročilo z delavnice, november 2022

				upravi.
B) Vloga poklicnega izobraževanja in usposabljanja	Močna je socialno-integrativna vloga PSI (inkluzija/integracija), ki dobro sodeluje s socialnimi partnerji. Delodajalci učinkovito posredujejo potrebe in sodelujejo pri izvedbi PSI. Za vseživljenjsko karierno orientacijo skrbijo karierni centri in centri talentov.	Vsakdo si lahko kadarkoli pridobi določeno poklicno kvalifikacijo. Splošnoizobraževalne in poklicne vsebine se pridobivajo vzporedno, velika prehodnost.	Namen PIU je podpreti posameznika (mentoriran karierni razvoj, inkluzija) in skupnosti (regijski centri, razvojni programi) pri razvoju potencialov v skladu z uravnoveženimi potrebami družbe in trga dela.	Poklicno izobraževanje je prevladujoč (pod)sistem izobraževanja. Večina mladih (preko 70 %) se vključuje vanj tako po osnovni kot po srednji šoli. Poklicno izobraževanje tako ni več omejeno na srednješolsko populacijo, ampak tudi možna vzporedna izbira ob visokošolskemu izobraževanju.
C) Ciljne skupine	Učeči se v vseh starostnih skupinah, vključene tudi ranljive skupine.	Različne ciljne skupine, tudi ranljive, vseh starosti.	Prebivalci od 14. leta dalje (s 15 se lahko zaposli), vključujoče za vse. Statusi: dijak, študent, vajenec (zaposlen) in zaposleni (vključen v usposabljanje ali priznavanje kompetentnosti. Brezposelni so vključeni v sistem pomoči za karierni in osebnostni razvoj.	Celotna populacija. Prednostno pa mladi in mlajši odrasli.
D) Učene poti	IP na ravni SOK 3–6 in neformalno usposabljanje, pripravništvo in vajeništvo Splošna in poklicna matura, zaključni izpit	Splošnoizobraževalne in poklicne vsebine so prepletene, oziroma si jih posameznik izbira. Modularizacija izobraževalne ponudbe, individualizacija izobraževalnih poti. Dostopna in prilagojena (glede na ciljno skupino in glede na način učenja, princip dostopnosti) učna gradiva na spletu. Tudi podjetja oblikujejo priložnosti usposabljanja za mlade. Razvit sistem priznavanja že	Ob mentorski/tutorski podpori si posameznik izoblikuje individualen načrt kariernega razvoja, ki lahko vključuje vpis v izobraževalni program, programe usposabljanj in/ali vključevanje v postopke priznavanja kompetenc za pridobitev kvalifikacije ter do 3 letni program kariernega razvoja. Razen izjemoma prebivalci dosežejo najmanj SOK 5 raven poklicne izobrazbe. Izvaja se izključno in povsem eksterno vrednotenje	Izobraževalni programi so pripravljani po vseh sektorjih. Poklici (poklicne kvalifikacije) so razumljeni široko, z močno komponento prečnih kompetenc. MIC-i predstavljajo močne sektorske centre za usposabljanje. Podjetja imajo razvito ponudbo mentorstva za udeležence poklicnega izobraževanja. Formalno, neformalno in informalno učenje se spodbuja in priznava na vseh zahtevnostnih ravneh in za vse starostne skupine prebivalstva.

Modernizacija poklicnega izobraževanja
Prihodnost PIU v Sloveniji: Poročilo z delavnice, november 2022

		pridobljenega znanja.	kompetentnosti za pridobitev kvalifikacij (splošne, širše-poklicne, specifične-poklicne) tudi tekom izobraževalnega programa.	
E) Izvajalci	Izvajanje v šolah, združenih v specializiranih poklicnih centrih, kjer se izvaja programe v sodelovanju s socialnimi partnerji (člani svetov šol).	Širok nabor izvajalcev, različni izvajalci, javni in zasebni, tehnološki (medpodjetniški) centri, zbornice, podjetja. Inovativna učna okolja, zagotavljanje pametnih interaktivnih prostorov.	Javne in zasebne akreditirane, neprofitne šole oblikujejo mrežo šol posamezne regije, ki omogoča doseganje poklicnih kvalifikacij do ravni SOK 6, pridobivanje specifičnih poklicnih kvalifikacij se osredotoča na potrebe trga dela v regiji. Eksterno vrednotenje izvajajo od šol ločene javne institucije za splošne kvalifikacije in neprofitne strokovne institucije za poklicne kvalifikacije.	Znotraj PIU se prepletata tako učenje na delu kot pouk v šoli oziroma drugih institucionaliziranih oblikah. Splošna in strokovna znanja so v šolah povezana (medpredmetnost); izobraževalni programi v sodelovanju z učnimi mesti pri delodajalcih sledijo razvoju tehnologije. Vloga učitelja je širša - je tudi usmerjevalec, svetovalec .. poklicna pedagogika je kot veda zelo razvita in ima velik pomen.
F) Učni pristopi	Spodbujanje odličnosti, poudarek je na učenju z delom pri delodajalcih, v šolah pa na pridobivanju splošnih in prečnih kompetenc skozi sodelovalno, projektno in problemsko učenje.	Najrazličnejši in prilagojeni načini učenja. Poudarek na projektnem, problemskem in situacijskem učenju za razvoj splošnih, prečnih in poklicnih kompetenc. Okrepila se bo poklicna pedagogika.	Učni pristopi so pedagoško andragoško ustrezni (oblika, ciljna skupina), prevladuje sodelovalno, projektno in problemsko učenje (integriranje poklicnih in splošnih vsebin, delež učenja z delom je maksimiran), formativno spremljanje in oblike kombiniranega izobraževanja. Klasično šolsko ocenjevanje ni več potrebno.	Učni pristopi so usmerjeni na posameznika – PIU temelji na načelih individualizacije, ki vključuje raznolike učne pristope (projektno, problemsko učenje itd.). Po vseh izobraževalnih ustanovah je vzpostavljen t.i. "odprti prostor", kjer se vsi učijo od vseh.
G) Upravljanje, financiranje	Sodobno, se prilagaja trgu dela in trenutnim potrebam po delovni sili. Financiranje, transparentno in temelji na sofinanciranju, javnih sredstev, sredstev EU in gospodarstva.	Upravljanje in financiranje s strani države, gospodarstva in EU. Za vsebino poklicnih kvalifikacij skrbijo socialni partnerji preko združenj delodajalcev ali drugih oblik povezovanja.	Upravljanje je razdeljeno na področja: kvalifikacije, programi in zagotavljanje kakovosti. Strokovni delavci na vseh ravneh odločanja in v vseh podsistemih so profesionalizirani.	MIC-e upravljajo delodajalci in njihova združevanja. Država je pri razvoju programov izobraževanja in usposabljanja avtonomna.

Modernizacija poklicnega izobraževanja
Prihodnost PIU v Sloveniji: Poročilo z delavnice, november 2022

		Sofinanciranje prekvalifikacij, dokvalifikacij odraslih na srednješolski kot tudi na višješolski ravni. Učinkoviti notranji sistemi kakovosti, sistem kakovosti okrepljen tudi na sistemski ravni.	Javnoveljavni programi in sistem pridobivanja kvalifikacij sta javno financirana za izvajanje zakonodaje, razvoj PIU financira paritetni sklad (50 % javni, 50 % zasebni viri)	
H) Vloga EU	EU gradi Karierne centre, sofinancira izmenjave dijakov, podpira sodelovanje tudi s tujimi ustanovami za regionalno delovanje.	Poudarek na EU orodjih za transparentnost in prenosljivost. Sofinanciranje PIU, okrepljeno sodelovanje med državami pri projektih in skupnih ciljih.	Podpora razvoju, raziskovanju in prenosljivosti kvalifikacij. Nacionalne in regionalne ravni redno komunicirajo rezultate projektov in so zavezane razvite rešitve vključevati v lastni sistem.	S pomočjo sofinanciranja s strani EU, država vzpostavlja investicijske fondе za učeče se posameznike.
I) Možne nevarnosti	Ker se različni sektorji razvijajo različno hitro, je nevarnost zapostavljanja. Premajhna politična volja za usposabljanje kakovostnih strokovnih delavcev.	Težje vključevanje ranljivih skupih, okrepiti vlogo svetovanja in podpore. Nizka kakovost izvajalcev, nezadostno število učiteljev (tudi zaradi nizkega ugleda). Morebitne vse večje neenakosti.	Premalo transparenten in jasn sistem, zaradi česar ga udeleženci in izvajalci ne izkoristijo. Premajhna politična volja za vlaganje v kakovost strokovnih delavcev.	
J) Dodatno pojasnilo			Izvajalec vpisuje dosežene kvalifikacije v centralni register, priznavanje stopnje izobrazbe in poklicne usposobljenosti je avtomatizirano. Poudarek na vseživljenjskem kariernem razvoju prebivalcev in strokovnih delavcev v sistemu. Strokovni delavci po doseženi izobrazbi na SOK 7 vstopijo v vajeništvo v kombinaciji s študijem na SOK 8, kar je pogoj za strokovni izpit.	

Prirejeno po CEDEFOP (2020). Vocational education and training in Europe, 1995-2035: scenarios for European vocational education and training in the 21st century. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Cedefop reference series; No 114. (str. 222-225, Tabela 9).

Priloga 6 - Prispevek Izzivi PSI v Sloveniji.

Prispevek sta pripravila: Klara Skubic Ermenc (UN LJ, FF) in Darko Mali (CPI)

Izhodišče razmišljanja so vloge, ki jih v sistemu izobraževanja (in širše v družbi) igra poklicno in strokovno izobraževanje. **Glede na obstoječo ureditev in zakonodajo ima PSI v Sloveniji trojno vlogo:**

- Na prvem mestu je **priprava mladih na poklic**: to se odraža v ideji, da so programi usklajeni s poklici (zato so osnova poklicni standardi, imamo socialno partnerstvo; zgledovanje po sistemih germanskih držav).
- Na drugem mestu je **priprava na nadaljnje izobraževanje**: zato nimamo slepih rokavov – vsaka izobraževalna pot pelje do terciarne stopnje; imamo poklicno maturo, ki omogoča vstop tudi na univerzo, PTI programe.
- Na tretjem mestu pa je **socialno-integracijska vloga**: poklicno izobraževanje prispeva k temu, da se skoraj celotne generacije po zaključeni obvezni šoli izobražujejo naprej, s tem je manjše tveganje za družbeno marginalizacijo; status dijaka je tudi socialni status, ki omogoča večjo socialno varnost (tudi družini – socialni transferji.. po 15. letu omogoča malo delo).

Ključni izziv = izgubljanje prve funkcije in krepitev drugih dveh.

V čem se to kaže in kakšne možnosti razvoja je mogoče iz tega izpeljati?

- Cca 90 % mladih, ki zaključijo strokovno izobraževanje, nadaljuje šolanje; cca 65-70 % mladih, ki zaključijo poklicno izobraževanje, nadaljuje šolanje (cca 50 % jih tudi naredi poklicno maturo). S tem poklicno izobraževanje izgublja tudi potencial pri izgradnji poklicne identitete mladih, kar je vezano tudi na družbeni status poklicev na ravni srednjega poklicnega izobraževanja.
- Poti nazaj verjetni ni, siliti mlade v zapuščanje izobraževanja po srednjem izobraževanju in hitro zaposlovanje ne bo obrodilo sadov, usmeriti se je potrebno v poklicno izobraževanje odraslih. Zasnova PSI iz 90-ih je predvidevala enoten sistem poklicnega izobraževanja za mlade in odrasle, kar nam ni v celoti uspelo, trend gre celo v nasprotno smer:
 - v zadnjih letih se v PSI vključujejo skoraj izključno mladi po osnovni

- šoli, delež odraslih in tistih, ki so izgubili status dijaka, je manj kot 10% (RIC, Poročilo o zaključnih izpiti), v letih 2000 – 2005 je bil njihov delež več kot 25%, tudi 30%.
- Zavod za zaposlovanje je razvil več alternativnih ukrepov aktivne politike zaposlovanja (npr. Usposabljanje na delovnem mestu, Delovni preizkus in programe neformalnega izobraževanja in usposabljanja). Brezposelni se v poklicno in strokovno izobraževanje vključujejo le zaradi dokončanja preostanka obveznosti oz. zadnjega letnika. Prekvalifikacije so redke. Več je odraslih v višjem strokovnem izobraževanju (tudi do 50%), ki (verjetno) postaja oblika prekvalifikacije.
 - Že več let se alternativno razvija tudi sistem NPK, ki v posameznih primerih prevzema vlogo začetnega poklicnega izobraževanja (npr. NPK Socialni oskrbovalec na domu za delo v domovih za ostarele). Ta trenutek poklicnega izobraževanja, ki bilo oblikovano s strani delodajalcev in ki bi ga delodajalci izvajali skupaj s šolami, in ki bi dejansko pomenil za nove delavce obdobje, ko si skozi delo in študij pridobivajo ustrezne kvalifikacije in zaključijo tako obdobje uvajanja s kvalifikacijskim izpitom, nimamo. Nimamo sistema poklicnega izobraževanja, ki bi bil namenjen celotni populaciji, mladim, mlajšim odraslim in odraslim.
 - V nekaterih evropskih državah se odrasli uspešno vključujejo v vajeniške oblike izobraževanja, pri nas zaradi drugih izzivov pri vajeništvu to ni zaživel;
 - Ne ukvarjamo se načrtno z vključevanjem beguncev in migrantov v PSI.
- Vprašanje je tudi, če zaradi izgubljanja prve funkcije PSI ne prihaja do nesmotrnih podvajanj v sistemu: strokovna šola je po funkciji podobna strokovni gimnaziji; majhne so razlike med šolsko in vajeniško obliko – odpira se vprašanje same »arhitekture« sistema poklicnega izobraževanja in razmerja med posameznimi tipi šol in programov.
 - Krepitev funkcije priprave na nadaljnje izobraževanje pa implicira tudi

drugačno zasnovano ocenjevanja in zaključevanja izobraževanja – razmisliti bi veljalo, ali vnesti več elementov eksternosti v poklicno maturo, ali uvesti (vsaj deloma) nacionalne standarde znanja in s tem okrepiti kakovost strokovnega znanja in ključnih kompetenc.

- Glede tretje (socialno-integracijske) funkcije: izziv je, kako okrepiti podporo pri učenju in izobraževanju mladim (okrepiti inkluzivno naravo šole, okrepiti individualizacijo, okrepiti svetovalne službe...); izziv je nižje poklicno izobraževanje, ki je namenjeno učno nizko uspešnim učencem (z nepopolno OŠ), dijakom s posebnimi potrebami; vanj se vpisujejo mladi iz ranljivih skupin – je primerno, da imamo otoke segregacije v sistemu?
- Problem, ker je naše izobraževanje v OŠ že izrazito socialno-reprodukcijsko in zato v poklicno in strokovno izobraževanje pogosto ne pridejo tisti, ki jih poklici zanimajo, ampak tisti, ki ne zmorejo dobiti mesta v gimnaziji (je neprimerna tudi karierna orientacija v OŠ: v strokovno in poklicno izobraževanje se usmerja učence z nižjimi ocenami in ne glede na interes/talent; učenci imajo zelo malo priložnosti spoznati poklice in svoje talente)

Socialno partnerstvo

Ko je bila v poosamosvojitveni Sloveniji načrtovana pot razvoja PSI, je bil eden ključnih ciljev in poti do kakovostnega poklicnega izobraževanja razviti socialno partnerstvo z interesnimi skupinami na trgu dela, tj. delodajalci in delojemalci, njihovimi nacionalnimi, panožnimi in lokalnimi združenji. Socialno partnerstvo ni zares zaživelo, marsikaj ostaja na papirju, v praksi imamo številne izzive:

V čem je problem? Najina teza je, da so temeljni problemi trije:

- Predstavniki socialnih partnerjev v različnih organih (npr. strokovnem svetu..) pogosto ne prihajajo iz sfere podjetništva ali sindikatov, ker ti nimajo dovolj kadra, ampak te sfere delegirajo ljudi iz šolstva: vprašanje je, ali bi bilo predstavniško funkcijo potrebno profesionalizirati;
- Socialni partnerji so kadrovske zelo šibki, število ljudi, ki delajo/te (in imajo znanje) na področju izobraževanja, je zelo nizko. Kaže se, da bi bilo potrebno bodisi kadrovske okrepiti zbornice in sindikate bodisi kadrovske okrepiti CPI

kot strokovno in razvojno organizacijo in okrepiti njegovo socialno-partnersko zasnovo.

- **Financiranje:** socialno partnerstvo se ne odraža v financiranju: večina denarja pride iz državnega proračuna (večina iz šolske vreče) in iz evropskih sredstev, zelo malo pa prispeva delovna sfera sama. Sistem je dolgoročno nevdzdržen, kar se najbolj izrazito kaže pri vajeništvu (poiskati bi bilo potrebno način, da bi se poklicno izobraževanje, zlasti vajeništvo sofinanciralo tudi iz zasebnih sredstev, glede na dejstvo, da članstvo v zbornicah ni obvezno; skladi ipd.?)

Ker je socialno partnerstvo šibko, v poklicnem izobraževanju prevladuje šolska perspektiva in mentaliteta (poklicno izobraževanje je pošolano), tudi interesi šol so v ospredju, zato je še premalo povezanosti šol/izobraževanja s potrebami lokalnega okolja (neustrezno uporabljen mehanizem odprtega kurikula) in potrebami nacionalnega gospodarstva in državljanov: celotni razvoj mreže šol, porazdelitve programov po državi, razvoj kvalifikacij in programov je premalo vezan na strateške razvojne cilje v državi – se pravi premalo vezan na podatke na eni strani in na vizije družbenega razvoja na drugi ...

Zagotavljanje kakovosti sistema

- Odprto in ciljno zasnovani programi ter zelo malo eksternosti (na zaključku izobraževanja) omogoča šolam in učiteljem veliko avtonomije, kar je strokovno utemeljeno, a njihovo delo se na ravni države ne preverja;
- Sistemi kakovosti so bolj ali manj na papirju, v praksi bolj stvar »papirologije« kot instrument ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti tako na ravni šole kot države (država ne preverja kakovost šol (ni ne pedagoške inšpekcije, niti se ne preverja sledenje nacionalnim kazalnikom kakovosti oz. to preverjanje nima nobenih posledic/učinkov). Posledica: - izrazito se je to pokazalo med epidemijo – zelo velike razlike v kakovosti delovanja med šolami in znotraj šol – se morda koncept avtonomije izrablja (država prenaša svojo odgovornost na šole; morda ravnatelji prenašajo na učitelje? Se morda dopuščajo prevelike razlike med šolami in učitelji?)

Kader

- Pomanjkanje učiteljev postaja vedno večji izziv, ki lahko ruši ostale cilje (vezano tudi na vprašanje smotrnosti majhnih šol; nizkega ugleda učiteljskega poklica, zlasti poklicnih šol – k temu negativno prispevajo izobraževalci učiteljev)
- Vprašanje kakovosti njihove pedagoške usposobljenosti (kako bolje vključiti univerze in kako okrepiti poklicno didaktiko v sodelovanju z raziskovanjem)
- Vprašanje usposobljenosti/usposabljanja mentorjev v podjetjih in (ne)dorečenosti vloge mentorjev in drugih zaposlenih pri usposabljanju dijakov in vajencev (je mojstrstvo pozabljeno, zakaj mojstrski naziv ni element zagotavljanja kakovosti mentorstva v podjetjih?)

Priloga 7 – Gradivo za udeležence delavnice

Uvodno gradivo za delavnico

PRIHODNOST POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA V SLOVENIJI

CEDEFOP je v zadnjih letih opravil široko [analizo trendov razvoja PSI v evropskih državah](#). Na tej podlagi so se oblikovali [možni scenariji prihodnjega razvoja poklicnega izobraževanja](#)¹. Predstavil nam jih bo [dr. Jörg Markowitsch](#), ki je s svojim znanjem in izkušnjami sodeloval pri nastajanju tako študij kot scenarijev razvoja PSI v Evropi.

Spreminjanje poklicnega in strokovnega izobraževanja

Poklicno izobraževanje v Sloveniji in v preostali Evropi ne pomeni le priprave 16–20-letnikov za poklice v obrti, industriji in storitvenem sektorju. Vedno bolj govorimo tudi o učnih poteh za odrasle s poudarkom na dvigu kompetenc na vseh ravneh, od osnovnih do najbolj naprednih. V različnih sferah družbe se že izraža potreba po spremembah poklicnega in strokovnega izobraževanja, tako z vidika vsebine kot tudi oblik in same organizacije izobraževanja. Vprašanja, ki si jih pri razmišljanju o teh spremembah lahko postavimo, so lahko različna, na primer:

- Vsebina izobraževanja: Kako še naprej razvijati izobraževalne programe, ki ne obravnavajo samo temeljnega poklicnega izobraževanja, ampak ob upoštevanju možnosti vključevanja vedno večjega števila odraslih, vključujejo tudi naprednejše in z izkušnjami pridobljene kompetence?
- Institucionalni vidik: Kako organizirati sektor poklicnega izobraževanja, da bo zadovoljil nove uporabnike in nove potrebe? Ali je sedanja institucionalna struktura ustrezna in primerna za soočanje s sedanjimi in prihodnjimi izzivi?
- Sodelovanje deležnikov: Kako lahko dodatno okrepimo vključevanje z delom pridobljena znanja v poklicno izobraževanje? Ali obstoječe oblike sodelovanja med ministrstvi, socialnimi partnerji in javnimi zavodi zadostujejo za zagotavljanje kakovosti in ustreznosti na (v bodoče) spremenjenem in razširjenem področju poklicnega izobraževanja?

Scenariji prihodnjega razvoja

V okviru projektov [Spreminjanje narave in vloge poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter Prihodnost poklicnega izobraževanja in usposabljanja](#) je CEDEFOP preučil, kako so se v zadnjih 30 letih razvijali in spreminjali sistemi poklicnega izobraževanja v evropskih državah. Na podlagi obsežnega gradiva, ki je nastajal od leta 2015, je bil razvit niz prihodnjih scenarijev, ki pojasnjujejo alternativne in možne spremembe v prihodnosti ter priložnosti in izzive, ki jih prinašajo.

Udeleženci delavnice bodo povabljeni, da ob pomoči osnovnih scenarijev razvoja razmislijo o sistemu poklicnega izobraževanja v Sloveniji in izzivi, s katerimi se sooča. Na vlogo obstoječih inštitucij in uveljavljene postopke bomo poskušali pogledati z osveženimi očmi in z drugih zornih kotov, kot to delamo običajno. Upamo, da nas bo na ta način delavnica spodbudila h konstruktivni razpravi o prihodnosti poklicnega izobraževanja v Sloveniji.

Izzivi poklicnega izobraževanja

Cedefopova raziskava kaže, da se evropsko poklicno izobraževanje razvija v povezavi z dvema ključnima razsežnostma. Najprej lahko identificiramo države, ki razvijajo poseben in od drugih področij ločen sistem poklicnega izobraževanja, in potem države, ki vidijo velik potencial v raznolikosti ponudbe in institucij, ki pokrivajo poklicno izobraževanje. Vprašanje je, ali je menimo, da je potrebno poklicno izobraževanje razvijati v visoko kakovostnem ločenem sistemu ali pa je treba odgovornost za vseživljenjsko pridobivanje poklicnih kompetenc na koordiniran način vključiti v različne dele sistema izobraževanja in usposabljanja? Nadalje lahko vidimo države, ki dajejo večji poudarek teoretičnih in akademskih vsebinah, in druge države, ki poudarjajo vrednost usposabljanja z delom. Integracija splošnoizobraževalnih in ključnih/ prečnih kompetenc in na drugi strani poklicnih kompetenc je po mnenju mnogih ključnega pomena za umeščenost poklicnega izobraževanja v prihodnosti.

Udeleženci delavnice se bodo na kratko seznanili z zaključki Cedefopove raziskave in se vprašali ali so navedeni trendi relevantni tudi v kontekstu Slovenije in kako nam to lahko pomaga pri razmisleku o prihodnjih razvojnih korakih in njihovih posledicah.

Program delavnice

PRIHODNOST PIU V SLOVENIJI

8:30 – 9:00: Kava/ čaj, rogljiček

09:00 – 09:50: **Dobrodošlica in uvod v delavnico**

mag. Janez Damljan: Pozdrav, predstavitev udeležencev in programa

Anastasia Pouliou: (CEDEFOP): Poklicno izobraževanje in usposabljanje v Evropi – glavne značilnosti in izzivi

dr. Klara Skubic Ermenc (Univerza v Ljubljani): Izzivi poklicnega in strokovnega izobraževanja v Sloveniji

09:50 – 10:20: **Scenariji prihodnosti**

dr. Jörg Markowitsch (3s, Dunaj): Cedefop-ovi scenariji o prihodnosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Kaj nam povedo in za kako jih lahko uporabimo v naših razpravah?

10:20 – 10:30: Odmor

10:30 – 12:30: **Prva seja delovnih skupin** – Vizija leta 2040 in po njem

12:30 – 13:30: Odmor za kosilo

13:30 – 15:15: **Druga seja delovnih skupin** – Kako uresničiti vizijo?

15:15 – 15:30: Odmor

15:30 – 16:45: **Slovenski scenariji prihodnosti** – Med katerimi smermi lahko izbiramo? Skupine predstavijo svoje glavne ugotovitve in zaključke. Na podlagi so udeleženci povabljeni, da razmislijo o glavnih vprašanjih delavnice: Kakšne odločitve je treba sprejeti za okrepitev in nadaljnji razvoj poklicnega izobraževanja do leta 2035 in po njem? Ali bomo poklicno izobraževanje razvijali ločeno po različnih segmentih ali pa je čas za koordinirano nacionalno strategijo razvoja poklicnega znanja in spretnosti?

16:45 – 17:00 mag. Janez Damjan: **Načrti za naprej**

Gradivo za udeležence

	'Cottage Gardens' Podeželski vrtovi	'VET for all' Poklicno izobraževanje za vse	'Firefighter VET' Gasilci v akciji	Vaš scenarij
Razumevanje PIU	Vseživljenjsko 'poklicno orientirano učenje'	Celovito izobraževanje in usposabljanje, tudi kot pogoj za zaposlitev		
Vloga PIU		PIU je prva izbira za mlade	PIU je močno povezan z aktivno politiko zaposlovanja	
Ciljne skupine	Različne ciljne skupine, ki pokrivajo različne nivoje in različne starostne skupine		Ukrepi naslavlajo predvsem rizične skupine odraslih in osipnike	
Poti/ oblike	Tako ustaljene poti kot „med vrtovi“ na novo porajajoče	Spričevalo o zaključnem izpitu postane standard		
Izvedba		Šole intenzivno sodelujejo s podjetji in vključujejo različne ciljne skupine vseh starosti	Večinoma krajša usposabljanja, ki jih izvajajo izobraževalci za trg dela	
Učni pristop	Projektno in problemsko učenje z intenzivnim mentorstvom	Učenje z delom na razširjenih poklicnih področjih prevladuje z variabilno kakovostjo in intenzivnostjo		
Upravljanje in financiranje	Močna intervencija države	Močno sodelovanje med zaposlovalci in delavci		
Vloga EU		EU je prerazporedila proračun za mobilnost z visokega šolstva na PIU, da bi vsakemu EU državljanu omogočila usposobitev za poklic	EU se je osredotočila na kratkoročne politike trga dela	
Možne nevarnosti	Razdrobljenost in možno povečanje socialnih neenakosti		Nevarnost polarizacije s stigmatizacijo udeležencev PIU	

Vir: Povzeto po 3 scenarijih za evropski PIU v 21. stoletju, Cedefop (2020)

